

διάλογοι καταλλαγής

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ★ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2008 ★ Αριθμ. Φύλλου 88
ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΚΡΗΤΗΣ ● GR - 73006 ΚΟΛΥΜΠΑΡΙ

ΜΕΛΑΝΕΣ ΚΗΛΙΔΕΣ ΣΤΟ ΦΩΣ

Hubble Heritage (STScI/AURA) - NASA, ESA, and the Hubble Heritage (STScI/AURA) - ESA/Hubble Collaboration. HST/ACS-STScI-PRC 07-34

«Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός,
οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια».

Χριστός, ο «ἄγευστος κηλίδος, τό ἡμέτερον Πάσχα», καταυγάζει με το φως της Ανάστασής του όχι μόνο τον ουρανό και τη γη, αλλά και αυτά τα καταχθόνια – του θανάτου το κέντρον!

Μέσα από αυτό το υπερφύνη φωσ της ανάστασης αναδύεται λαμπροφορούσα η «νέα Ιερουσαλήμ», η Εκκλησία. Αυτό το αναστάσιμο φως την ζωογονεί. Αυτό επί δύο χιλιετίες διαπρυσίως κηρύττει. Αυτό ευαγγελίζεται σε ἔθνη και λαούς, καθημένους «ἐν σκότει...», ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου» (Ματθ. 4, 16). Και αυτό μας προσφέρει και πάλι:

«Δεῦτε λάβετε φῶς
ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτός...».

Αφού λοιπόν αυτά επικαλούμεθα ως γνωρίσματά μας οι χριστιανοί, οι καλούμενοι «φῶς τοῦ κόσμου» (Ματθ. 5, 14) και τέκνα του φωτός (Εφεσ. 5, 8), πῶς εξηγείται το κατάντημα, να εμφανίζεται η καταυγάζουσα φως Εκκλησία ως κατάστικη από μαύρες κηλίδες και να ταυτίζεται από πολ-

λούς με το σκότος;

Στο βασανιστικό αυτό ερώτημα δεν έχει βέβαια την πρόθεση να επιχειρήσει απάντηση ο απλός αυτός πασχάλιος χαιρετισμός προς τους φίλους αναγνώστες των ΔΙΑΛΟΓΩΝ ΚΑΤΑΛΛΑΓΗΣ. Ούτε χρειάζεται να ζητηθούν απαντήσεις από ανθρώπους «πονηρούς» και «γόητες», οι οποίοι, «πλανῶντες καὶ πλανώμενοι» (Β' Τιμ. 3,13), επιμένουν να βλέπουν στην Εκκλησία «μεσαίωνα» και «σκοταδισμό».

Το ερώτημα οφείλουμε να θέτουμε καθημερινά στον εαυτό μας όσοι, ποιμενόμενοι και ποιμένες, (με συνειδητή συνέργεια ή ἐνοχη σιωπή) γνωμάσαστε μέτοχοι λόγων και πράξεων, που οπλίζουν με τεκμήρια την επίκριση, απωθούν στο περιθώριο κάθε θεολογικό κριτήριο σκέψης και συμπεριφοράς και προκαλούν ευθέως ακόμη και τη στοιχειωδέστατη ανθρώπινη λογική.

Η περίοδος του Τριωδίου και του Πεντηκοσταρίου προσφέρει μοναδικές ευκαιρίες για την κατά τον θείον Παύλον «λογική λατρεία», την εὐάρεστη στο Θεό (Ρωμ. 12, 1). Κριματίζονται και κριματίζουν όσοι νομίζουν πως την «εμπλουτίζουν» με ανόσιες και βέβηλες προσθήκες δήθεν ευσεβείας, στην πραγματικότητα όμως προκλητικής ειδωλολατρικής δεισιδαιμονίας. Ο προστιθέμενος «πλούτος» πολλαπλασιάζει τις κηλίδες στο φως!

«Παναμόμητε ἀγνή Παρθένε, παῦσον Ἐκκλησίας τὰ σκάνδαλα».

«Καθαρθῶμεν τὰς αἰσθήσεις καὶ ὀφόμεθα,
τῷ ἀπροσίτῳ φωτὶ τῆς ἀναστάσεως,
Χριστόν ἐξαστραπτόντα καὶ χαίρετε φάσκοντα...».

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ Α' ΤΡΙΜΗΝΟΥ 2008

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

1922 6. Υποδοχή του νέου έτους

Έπως έχουν καθιερώσει τα τελευταία χρόνια η Ορθόδοξος Ακαδημία Κρήτης (ΟΑΚ) και ο Δήμος Κολυμπαρίου, οργάνωσαν και φέτος εκδήλωση στη Μεγάλη Αίθουσα του Ιδρύματός μας προς από κοινού υποδοχή του νέου έτους.

Μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Κολυμπαρίου έψαλαν τα Κάλαντα και επίκαιρους ύμνους. Στη συνέχεια ο Πρόεδρος της ΟΑΚ Σεβασμ. Μητροπολίτης Κισάμου και Σελίνου *Αμφιλόχιος* ευλόγησε την Αγιοβασιλόπιτα της Ακαδημίας και απηύθυνε ευχές για το Ίδρυμα και τον Δήμο. Την εκδήλωση χαιρέτησαν ο Γεν. Διευθυντής *Αλέξ. Παπαδερές*, ο Δήμαρχος Κολυμπαρίου *Πολυχρόνης Πολυχρονίδης*, οι Βουλευτές Χανίων *Στέλιος Νικηφοράκης* και *Μανούσος Βολουδάκης*. Παραβρέθηκαν επίσης ο Αντινομάρχης Χανίων *Εμμ. Αρχοντάκης*, η

Αντιδήμαρχος Χανίων *Θεοχαρούλα Μυλωνάκη*, πολλοί κάτοικοι της περιοχής του Δήμου και άλλοι φίλοι του Ιδρύματος.

Ακολούθησε βράβευση των επιτυχόντων στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, που κατάγονται από τον Δήμο Κολυμπαρίου.

Η τελετή ολοκληρώθηκε με μουσικό πρόγραμμα της χορωδίας του Γυμνασίου Κολυμπαρίου και του Ωδείου της Ι. Μητροπόλεως Κισάμου και Σελίνου. Το πρόγραμμα συντόνισε ο Γυμνασιάρχης *Στ. Παπαδάκης*. Κατά τη διάρκεια του παραδοσιακού κεράσματος οι συγκεντρωθέντες είχαν την ευκαιρία να ευχηθούν αμοιβαίως ευλογημένο και ειρηνικό το νέον έτος.

12. Ομάδα από το Ηράκλειο επισκέφθηκε την ΟΑΚ (με πρωτοβουλία Γραφείου, που προωθεί τον θρησκευτικό τουρισμό). Οι επισκέπτες μας ενημερώθηκαν από τον Γεν. Διευθυντή για τον σκοπό και το έργο του Ιδρύματος.

16. Σύσκεψη του Γεν. Διευθυντή και συνεργατών της ΟΑΚ με τον Προεδρο της ΕΛΜΕ Χανίων *Παύλο Κοτσιφάκη* και τους Καθηγητές *Αντ. Ναξάκη* και *Εμμ. Ψωματάκη*. Συζητήθηκαν δυνατότητες συνεργασίας στον χώρο της εκπαίδευσης.

1923 18.-19. Μια γιορτή και ένας διάλογος για την κόλαση

Με την ευκαιρία της εορτής του Αγίου Μακαρίου του Αιγυπτίου, τελέσθηκε Αρχιερατικός Εσπερινός στο Κάθισμα του Αγίου στους βράχους βορείως της ΟΑΚ, χοροστατούντος του Σεβασμ. Μητροπολίτου Κισάμου και Σελίνου *Αμφιλοχίου*, με συνιερουργούς τον Ηγούμενο της Ι. Μονής Γωνιάς Αρχιμ. *Χρύσανθο Κελαϊδή*, τον εφημέριο Κολυμπαρίου *Αίδεο Διονύσιο Νταουντάκη* και τον π. *Ειρηναίο Μπατσάκη*.

Έψαλαν μαθητές του Εκκλησιαστικού Λυκείου υπό τη διεύθυνση του Σχολάρχου *Αναστ. Αθανασιάδη*.

Μετά τον Εσπερινό ακολούθησε παρουσίαση έργων τέχνης (πίνακες ζωγραφικής και γλυπτά), που είναι δωρεές καλλιτεχνών από διάφορες χώρες προς την ΟΑΚ. Όλα τα έργα έχουν ως θέμα μια διήγηση του Αγ. Μακαρίου, η οποία απαντά στο

ερώτημα: ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΟΛΑΣΗ;

Εκεί, λέγει η διήγηση, οι κολασμένοι είναι δεμένοι πλάτη με πλάτη, ώστε ο ένας να μην μπορεί να βλέπει το πρόσωπο του άλλου. Αυτή είναι η πραγματική κόλαση!

Πώς βιώνεται αυτή η τραγικότητα στην καθημερινή μας ζωή, στις διανθρώπινες σχέσεις μας, στις κοινωνικές και τις πολιτικές αντιπαραθέσεις των ατόμων και των λαών; Τέτοια ερωτήματα συζητήθηκαν μετά την παρουσίαση των έργων από την *Εμμανουέλα Λαρεντζάκη*, με τους ανθρώπους που τίμησαν τη μνήμη του Μεγάλου Ασκητή και συμμετείχαν στην παρουσίαση των έργων.

24. Δάσκαλοι και μαθητές τμημάτων της Δ' και Στ' τάξης του 3ου Δημοτ. Σχολείου Χανίων.

26. Μέλη του Συλλόγου "Φίλοι Βυζαντινής Μουσικής" Ηρακλείου.

1924 29. Στήριξη της ζωής του Σχολείου

Εκδήλωση για τους Τρεις Ιεράρχες σε συνεργασία με το Δημοτικό Σχολείο Κολυμπαρίου και τον Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων του Σχολείου. Κοπή της Αγιοβασιλόπιτας. Ο Γεν. Διευθυντής συζήτησε με τη Διευθύντρια του Σχολείου *Μαρία Ξανθουδάκη*, τον Πρόεδρο του Συλλόγου *Κωνσταντίνο Γομπάκη* και γονείς των μαθητών θέματα καλύτερης συνεργασίας μεταξύ τους, με την ΟΑΚ, τον Δήμο, τους λοιπούς παράγοντες της σχολικής ζωής και τον κοινωνικό περίγυρο του σχολείου.

1925 30. Η Εξαήμερος του Μεγάλου Βασιλείου υπό το φως των Γεωεπιστημών

Με την ευκαιρία της εορτής των Τριών Ιεραρχών η Ορθόδοξη Ακαδημία και το Πολυτεχνείο Κρήτης συνδιοργάνωσαν εορταστική εκδήλωση με κύριο ομιλητή τον *Μιχαήλ Δερμιτζάκη*, Καθηγητή του Τμήματος Γεωλογίας και Γεωπεριβάλλοντος και τ. Αντιπρύτανη του Πανεπιστημίου Αθηνών, συγγραφέα εξόχως σημαντικής και επίκαιρης μελέτης με τίτλο: **Γεωλογικές προσεγγίσεις στην Εξαήμερο του Μεγάλου Βασιλείου (ΑΡΜΟΣ, Αθήνα 2007)**.

Όπως είναι γνωστό, η ΕΞΗΜΕΡΟΣ του Μεγάλου Βασιλείου αποτελεί σειρά ομιλιών του με θέμα τη Δημιουργία του κόσμου. Ο *Μ. Δερμιτζάκης* διευκρινίζει: «Ο Μέγας Βασίλειος δεν προσπαθεί να χρονολογήσει την ηλικία της Γης, γιατί γνωρίζει ότι ξεφεύγει από τους σκοπούς των ομιλιών του 'Περί Γενέσεως'. Κατά ευτυχή συγκυρία, οι έξι αιώνες της ηλικίας της γης σύμφωνα με την επιστήμη της Γεωλογίας... αντιπροσωπεύουν εν πολλοίς τις ημέρες της Δημιουργίας και συμπίπτουν κατά θεϊκή επιταγή και έμπνευση με τις έξι ημέρες της Γενέσεως...». Σε αυτά και άλλα, πολύ ενδιαφέροντα και επίκαιρα ζητήματα αναφέρθηκε ο Καθηγητής στην ομιλία του.

Ο Γεν. Διευθυντής *Αλέξ. Κ. Παπαδερός*, που συντόνισε την εκδήλωση, έκανε γνωστό στους συμμετέχοντες, ότι, σύμφωνα με σχετικό ΨΗΦΙΣΜΑ του Δ. Συμβουλίου, η Ορθόδοξη Ακαδημία αφιερώνει την τελετή στη μνήμη του μακαριστού Αρχιεπισκόπου Αθηνών κυρού *Χριστοδούλου*.

Ο *Α. Παπαδερός* ανέγνωσε χαιρετιστήρια μηνύματα των Βουλευτών *Χανίων Στ. Νικηφοράκη* και *Εμμ. Σκουλάκη*.

Στη συνέχεια ο Σεβασμ. Μητροπολίτης *Ιεραπύτνης* και *Σητείας Ευγένιος* ανέγνωσε Μήνυμα του Οικουμ. Πατριάρχου *Βαρθολομαίου*.

Χαιρετισμό απηύθυνε επίσης ο Σεβασμ. Μητροπολίτης *Κυδωνίας* και *Αποκορώνου Δαμασκηνός* εκ μέρους και του απουσιάζαντος εκτός Κρήτης Προέδρου της ΟΑΚ Σεβασμ. Μητροπολίτου *Κισιάμου* και *Σελίνου Αμφιλοχίου*.

Χαιρετισμός του Πρύτανη Καθηγητή *Ιωακείμ Γρυσπολάκη*:

«Είναι πάντοτε μεγάλη η χαρά μου να βρίσκομαι στην Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης, σ' αυτή την ζεστή αίθουσα. Όλες οι αίθουσες της Ακαδημίας είναι ζεστές με την παρουσία των στελεχών της.

Όταν ο κ. Παπαδερός, προ ενός μηνός περίπου, μου τηλεφώνησε ζητώντας μας, ρίχνοντας μάλλον την ιδέα για τη συνδιοργάνωση,

νωση, είπα αμέσως το «ναι» για ένα και μόνο λόγο. Η Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης, και ιδιαίτερα ο κ. Παπαδερός, ιδιαίτερα, το τονίζω, ο κ. Παπαδερός, ήταν ένας από τους λίγους ανθρώπους που το 1984, όταν τέσσερις ή πέντε άνθρωποι που είχαμε έλθει στο Πολυτεχνείο Κρήτης ως πρώτοι Καθηγητές, βρήκαμε τη ζεστή παρουσία τους και την βοήθεια που μας έδωσαν αμέριστα όλον εκείνο τον καιρό. Ιδιαίτερα θα έλεγα ο κ. Παπαδερός με τη φιλοξενία στην Ακαδημία των πρώτων Καθηγητών, των πρώτων φοιτητών, με τη διοργάνωση ημερίδων και διημερίδων, προκειμένου να βρει το Πολυτεχνείο το δρόμο του εκείνα τα χρόνια του '84 και '85. Μας ζέσταινε, μας ανακούφιζε και μας βοηθούσε πάρα πολύ.

Εύχομαι, κύριε Παπαδερέ, να είστε καλά για πολλά-πολλά χρόνια ακόμη και να προσφέρετε τις ανεκτίμητες υπηρεσίες σας στην Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης. Την έχει ανάγκη ο τόπος, την έχει ανάγκη φυσικά και αυτό το Ίδρυμα.

Κυρίες και κύριοι, είναι μεγάλη η χαρά μας επίσης, που ομιλήτης αυτής της συνάντησης της σημερινής ημέρας είναι ένας πολύ αγαπητός συνάδελφος, ένας άνθρωπος με τον οποίο βρεθήκαμε επί χρόνια στη σύνοδο Πρυτάνων, ο *Μιχαήλ ο Δερμιτζάκης* πρ. Αντιπρύτανη Οικονομικού Προγραμματισμού και Ανάπτυξης. Ένας άνθρωπος, ο οποίος έχει προσφέρει πολλά στα Πανεπιστήμια και στο Πανεπιστήμιό του φυσικά και τον οποίον χαίρομαι πάντοτε να βλέπω.

Κύριε Παπαδερέ, είμαι βέβαιος πως ο θάνατος του μακαριστού *Χριστοδούλου* είναι μία από τις αιτίες που δεν έχουμε πολύ κόσμο. Ελπίζω όμως και του χρόνου να μας προτείνετε και εμείς με μεγάλη χαρά θα δεχθούμε να συνδιοργανώσουμε μια ομιλία την ημέρα αυτή, βέβαιος ότι τότε η αίθουσα θα είναι γεμάτη.

Αγαπητοί συνάδελφοι, το Πολυτεχνείο Κρήτης είναι και θα είναι πάντοτε κοντά στην κοινωνία και θα συμπαρίσταται με κάθε προσπάθειά του προς τη θετική κατεύθυνση.

Σας ευχαριστώ.»

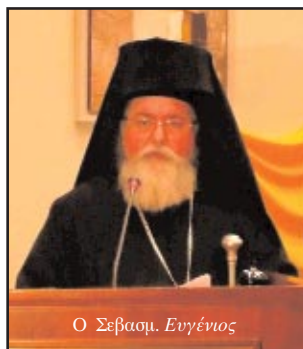
Εισαγωγική παρέμβαση και παρουσίαση του *Μιχ. Δερμιτζάκη* και της μελέτης του έκανε ο *Νικ. Τζιράκης*, Ομότ. Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Παρέστησαν ο Δήμαρχος *Κολυμπαρίου Πολυχρ. Πολυχρονίδης*, οι Αντιπρυτάνεις του Πολυτεχνείου Κρήτης και πολλοί κόσμος.

Επίκαιρους ύμνους έψαλαν μαθητές της Εκκλησιαστικής Σχολής.

(Πρβ. "ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ" τ.13, Ιαν.-Φεβρ. 2008)

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΝ ΜΗΝΥΜΑ

Ο Σεβασμ. Ευγένιος

Τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Κισιάμου καί Σελίνου κυρίῳ Ἀμφιλοχίῳ, ὑπερτίμῳ καί ἐξάρχῳ Ἑσπερίας Κρήτης, Πρόεδρῳ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας Κρήτης, ἀδελφῷ ἐν Κυρίῳ λίαν ἀγαπητῷ καί τῷ Ἐντιμολογητάτῳ κυρίῳ Ἀλεξάνδρῳ Παπαδερῷ, Ἄρχοντι Ὑπομνηματογράφῳ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, Γενικῷ Διευθυντῇ τοῦ Ἰδρύματος τούτου, τέκνῳ ἐν Κυρίῳ προσφιλεῖ, χάριν καί εἰρήνην πα-

ρά Θεοῦ.

Ὁ Προκαθήμενος τῆς Μητρῶς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας εὐκρινῶς χαίρει λαμβάνων ἐκάστοτε γηθοσύνους πληροφορίας, ἀναφερομένας εἰς τήν ἐπιστημονικήν ἐλικύρωσιν καί προβολήν τῆς Ἀγιοπατερικῆς γνωσιολογίας, τοῦλάχιστον εἰς τόν βαθμόν βεβαίως, καθ' ὃν ὁ πεπερασμένος ἀνιχνευτῆρ τῆς κτιστογενοῦς διερευνητικῆς ἰκανότητος τοῦ ἀνθρώπου δύναται διά τῆς ἐξειδικευμένης συγχρόνου τεχνολογικῆς μεθοδολογίας νά προσψαύσῃ ἐπιτυχῶς καί νά ἐπιβεβαιώσῃ αὐτάς.

Ἐπι πλέον ἐχάρημεν βλέποντες συμπεριλαμβανομένην μεταξῦ

τούτων καί τήν πολύσοφον καί φιλόπονον ἐργασίαν τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῖν Καθηγητοῦ τοῦ Τμήματος Γεωλογίας καί Γεωπεριβάλλοντος καί τῶς Ἀντιπρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. *Μιχαήλ Δερμιτζάκη*, καί πληροφροῦμενοι ὅτι προέβη οὗτος εἰς ἐνδελεχεῖς προσεγγίσεις εἰς τήν «Ἑξαήμερον» τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καί διεκρίβωσε τήν αὐθεντικότητα τοῦ περιεχομένου αὐτῆς κατ' ἀντιδιαστολήν πρός τά πορίσματα τῆς προηγουμένης ἐπιστημονικῆς καταθέσεως τῆς σήμερον.

Τό εἰδικόν ἐμπεριστατωμένον πόνημα, τό ὅποιον προήλθεν ἐκ τῆς ἐργώδους καί ἐπισταμένης ἐπιδόσεως ταύτης τῆς πολυκαμάτου ἐρευνῆς, τό τιτλοφορούμενον «Γεωλογικῆς προσεγγίσεως στήν Ἑξαήμερον τοῦ Μεγάλου Βασιλείου», ἀποτελεῖ τόν πλέον ἀψευδή διαχρονικόν μάρτυρα τῆς ἀκριβοῦς τοποθετήσεως τοῦ Μεγάλου τούτου Πατρός τῆς Ἐκκλησίας ἐπί τῆς ὄντολογίας τῶν ἐγκοσμίων φαινομένων καί πραγμάτων, διό καί δικαίως προβάλλεται πανηγυρικῶς, εἰς εἰδικήν ἀφιερωματικήν τελετήν τῆς ὑπό τήν ὑμετέραν πεπνυμένην διοίκησιν καί διεύθυνσιν περιπτώστου Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας Κρήτης.

Ἐπαινοῦμεν τήν ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ σύμπραξιν καί τοῦ Πολυτεχνείου Κρήτης καί εὐλογοῦμεν πατρικῶς τόν τε ἐλλογμώτατον Πρύτανην Καθηγητήν κ. *Ἰωακείμ Γρυσπολάκη* καί τούς συνεργούς αὐτοῦ ἐν τῇ διοικήσει, τῇ διδαχῇ καί τῇ ἐρευνῇ τοῦ Ἀνωτάτου τούτου πνευματικοῦ Ἰδρύματος, μετά τῶν ἐν αὐτῷ διδασκομένων καί

ἐργαζομένων. Προσεπιβεβαιούται καὶ ἐν τῇ οὕτως ὀργανομένη τελετῇ ταύτῃ, ὅτι τὰ ὄρια διακρίσεως τῆς ἀποστολῆς Θεολογίας καὶ Ἐπιστήμης δύνανται νὰ εἶναι ὄρια συναντήσεως μᾶλλον, παρὰ διαστάσεως, ὡς ἂν ἀγὼν προσεγγίσεως τῆς περὶ τὰ ὄρατά καὶ τὰ ἀόρατα ἀληθείας διεξάγεται ἐν ὑπευθυνότητι καὶ ἀγαθῇ συνειδήσει.

Ὁ Μέγας Βασιλεὺς τὴν ὅλην Θεολογίαν του, τὴν ἀνέπτυξε «θεοπρεπῶς», ἀκριβῶς διότι ἔζη τὴν ὑπαρξιακὴν θεολογίαν, ἣτις τυγχάνει ἀπόρροια καὶ ἀπόσταγμα βιωματικῆς ἐμπειρίας. Τοῦτο λέγοντες ἐννοοῦμεν ὅτι εἶχε μέθεξιν τῆς Θεοποιῦ ἐνεργείας τοῦ Ἁκτίστου, ὡς ἐναργῶς διαφαίνεται, διὰ τοὺς ἔχοντας γνώσιν, εἰς πᾶν σύγγραμμα προερχόμενον ἐκ τοῦ πνευματοκινήτου καλάμου του. Ἡ ἐν γένει θεολογικὴ του τοποθέτησις οὐδόλως ἦτο αἰσθητικὴ, ἀλλὰ ἀπολύτως καὶ ἀμικρῶς ὑπαρξιακὴ.

Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ ἐρμηνεύει εἰς τὴν «Ἐξαήμερον» τὴν εἰς ἕξ ἡμέρας δημιουργίαν τοῦ κόσμου, κατορθώσας νὰ περισυλλέξῃ καὶ ὡς πανεπιστήμων τῆς ἐποχῆς του πάσας τὰς ἰσχυρούσας τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπιστημονικὰς γνώσεις, διὰ τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν ἐνδοκῶσιμον περιβαλλοντικὴν λειτουργίαν, τὰς ὁποίας καὶ παραθέτει εἰς τὴν πρότυπον ἀναλυτικὴν ἔκθεσιν, τὴν διαλαμβανομένην εἰς τὰς σελίδας τοῦ βαρυσημάντου τούτου ἔργου του. Δηρεύνησε τὴν φύσιν καὶ τὰ ὄντα, εἶδε τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων, τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν κτίσιν, καθὼς καὶ τὴν ἐνδεδεχέειαν καὶ τὴν τελολογίαν ἀπάντων τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων.

Τοιοτοτρόπως, κατὰ τρόπον μοναδικὸν «τὴν φύσιν τῶν ὄντων ἐτράνωσεν», ὡς ἀναφέρει καὶ τὸ ἀπολυτικίον του, ἀπαντῶν καταλυτικῶς καὶ εἰς τὸ κεντρικὸν ἐρώτημα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μεταφυσικῆς, ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Heidegger, «διατὶ νὰ ὑπάρχωσι τὰ ὄντα καὶ οὐχι τὸ τίποτα»;

Συγχαίροντες, ὅθεν, πατρικῶς διὰ τὴν ἀξιόλογον καὶ ἀνεπίφογον ταύτην μελέτην, καταστέφομεν τὸν μογήσαντα ἐκλεκτὸν καθηγητὴν διὰ τῆς Πατριαρχικῆς ἡμῶν εὐαρεσκείας, εὐχόμενοι νὰ ἐπιδεικνύῃ διηλεκτικῶς ἀστείρευτον γνωσιολογικὴν θαλερότητα καὶ ἀπρόσκοπτον διερευνητικὴν ἀποδοτικότητα εἰς ἀναλόγου ἀξίας ἐπιστημονικὰ ἐγχειρήματα.

Τιμῶντες δὲ κατ' ἀξίαν καὶ ἀναγνωρίζοντες τὴν προσφορὰν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας Κρήτης, συγχαίρομεν ὑμῖν, Ἐρώτατε ἀδελφεῖ ἅγιο Κισάμου καὶ Σελίνου καὶ Ἐντιμολογώτατε κύριε Ἀλέξανδρε Παπαδερέ, διὰ τοὺς πολλοὺς κόπους καὶ μόχθους ὑμῶν καὶ τῶν συνεργατῶν σας εἰς προαγωγήν τῆς ζωῆς καὶ τῆς μαρτυρίας τῆς Ἀκαδημίας καὶ διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς τελετῆς ταύτης, ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, καὶ ἐπικαλούμεθα ἐφ' ὑμᾶς τὴν Χάριν καὶ τὸ ἄπειρον Ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ταῖς πρεσβείαις τῶν Τριῶν φωστῆρων τῆς οἰκουμένης καὶ προστατῶν τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς παιδείας.

βῆ' Ἰανουαρίου γ'

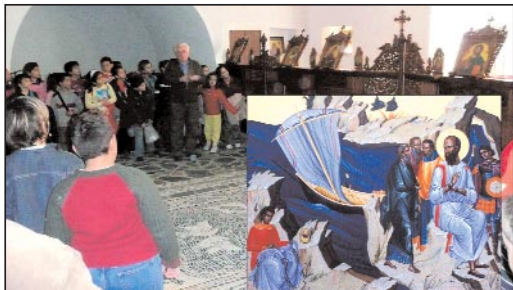
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός καὶ διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης Β.

Φ Ε Β Ρ Ο Υ Α Ρ Ι Ο Σ

25. Μέλη του ΚΑΠΗ Μαλίων Ηρακλείου.

Μ Α Ρ Τ Ι Ο Σ

4. Γ' και Δ' τάξεις του 12/θεσιου Δημοτικού Σχολείου Χρυσοπηγής Χανίων στο παρεκκλήσι της ΟΑΚ. Ο Γεν. Διευθυντής τους εξηγεί την εικόνα που παρουσιάζει τον Απ. Παύλο στους ΚΑΛΟΥΣ ΛΙΜΕΝΕΣ και τα της διέλευσής του από την Κρήτη.

1926 8.-10. Εορτή και περίσκεψη

Ὡπως κάθε χρόνο ἔτσι καὶ φέτος, συνεχίζοντας τὴν παλιὰ παράδοση, Καθηγητὲς ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο Κρήτης καὶ μέλη τῶν οικογενειῶν τοὺς εὐόρτασαν μαζὶ μας τὴν Κυριακὴ τῆς Τυρινῆς καὶ τὴν Καθάρᾳ Δευτέρᾳ.

1927 15.-17. Η Ορθοδοξία χθες και σήμερα

Τὸ CONCORDIA COLLEGE τῆς Μινεσσότα ΗΠΑ ἐπισκέφθηκε καὶ πάλι τὴν ΟΑΚ (πρβλ. Δ.Κ. 81, 2006) με ομάδα 21 φοιτητῶν του, συνοδευόμενων ἀπὸ τοὺς Καθηγητὲς τοὺς Roy Hammerling καὶ David Wintersteen.

Παρακολούθησαν σειρά μαθημάτων πού ἐδίδαξαν ὁ Γεν. Διευθυντὴς τῆς ΟΑΚ καὶ ἡ Ἐμμανουέλα Λαρεντζάκη. Ἐμφαση δόθηκε στὸν λειτουργικὸ βίῳ τῆς Ορθοδοξίας, στὴ σύγχρονη δομὴ καὶ τὰ κύρια γνωρίσματα τοῦ Οικουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῶν Ορθοδόξων Αυτοκεφάλων καὶ Αυτονόμων Εκκλησιῶν καὶ ἰδιαίτερα τῆς Εκκλησίας τῆς Κρήτης, στὸ διεθνὲς πρό-

γραμμα ΛΟΓΟΥ καὶ ΤΕΧΝΗΣ τῆς ΟΑΚ με τίτλο «Πρόσωπον πρὸς Πρόσωπον» καὶ στὴ μέριμνα τῆς Εκκλησίας, ἰδιαίτερα δε τῆς ΑΘΠ τοῦ Οικουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου γιὰ τὸ οικολογικὸ πρόβλημα. Ὁ Γεν. Διευθυντὴς ἐπεσήμανε τὶς συνέπειες πού ἔχει γιὰ ὅλο τὸν κόσμο ἡ ἀπροθυμία τῶν Ηνωμένων Πολιτειῶν νὰ συμπράξουν ἐνεργῶς με τὴ διεθνή κοινότητα στὴν ἀντιμετώπιση τῶν οικολογικῶν προβλημάτων. Τὴν παραμονὴ τῆς Κυριακῆς τῆς Ορθοδοξίας ὁ Καθηγητὴς Πασχάλης Κιτρομηλίδης ἐνημέρωσε διεξοδικὰ τὰ μέλη τῆς ομάδας γιὰ τὸ περιεχόμενον τῆς ομιλίας πού ἔκαμε τὴν ἐπομένη.

Εσπερινός στην Ι. Μονή Γωνιάς, επίσκεψη στο Ευρωμεσογειακό Κέντρο Νεότητας, στο Κάθισμα του Αγίου Μακαρίου και στο Μουσείο Κρητικών Βοτάνων της ΟΑΚ, παρακολούθηση ταινίας για τον μύθο του Μινώταυρου ήταν επίσης μέρος του προγράμματος. Επιπλέον έγινε ενημέρωση για την

εορτή της Ορθοδοξίας και προετοιμασία των μελών της ομάδας για συμμετοχή στις σχετικές τελετές και στο εόρτιον γεύμα.

Με τους Καθηγητές του Κολλεγίου συζητήθηκαν θέματα δομημένης συνεργασίας στο μέλλον.

1928 16. ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Η Κυριακή της Ορθοδοξίας έχει καθιερωθεί από ετών ως επίσημη εορτή της ΟΑΚ και ως ευκαιρία προσευχής, πνευματικής περισυλλογής και διαπροσωπικής κοινωνίας.

Έτσι και φέτος, μετά το πέρας της Θ. Λειτουργίας και τη λιτάνευση των ιερών εικόνων στην Ι. Μονή Γωνιάς προεξάρχοντας του Σεβασμ. Μητροπολίτου Κισάμου και Σελίνου *Αμφιλοχίου*, ακολούθησε στην ΟΑΚ η καθιερωμένη τελετή με ομιλητή τον Καθηγητή της Πολιτικής Επιστήμης στη Νομική Σχολή Αθηνών και Διευθυντή του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Ερευνών στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευ-

νών *Πασχάλη Κιτρομηλίδη*. Θέμα: **"Οι παραινέσεις προς την Εξουσία στην ορθόδοξη παράδοση"**.

Μετά τον χαιρετισμό του Προέδρου του Ιδρύματος Σεβασμ. Μητροπολίτου Κισάμου και Σελίνου *Αμφιλοχίου* ο Γεν. Διευθυντής *Αλέξ. Παπαδερός* παρουσίασε τον ομιλητή.

Στην τελετή παραβρέθηκαν ο Σεβασμ. Μητροπολίτης Κυδωνίας και Αποκορώνου *Δαμασκηνός*, ο Θεοφιλ. Επίσκοπος Κολουέζι της Αφρικής *Μελέτιος*, εκπρόσωποι των Αρχών του Νομού και πλήθος φιλεόρτων χριστιανών.

18. Μαθητές του επισιτιστικού τμήματος (Μάγειροι) ΟΑΕΔ Ταυρωνίτη ενημερώνονται για τις εγκαταστάσεις και τη λειτουργία της ΟΑΚ και παρακολουθούν ομιλία του Γεν. Διευθυντού *Αλεξ. Παπαδερού* για την αξία της κρητικής διαίτας και την υπευθυνότητα του επαγγέλματός τους.

1929 22.-23. Ο Απόστολος Παύλος και η Κρήτη

Η Ορθόδοξος Ακαδημία Κρήτης, έχοντας υπόψη την απόφαση του Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου, με την οποίαν ανακηρύχθηκε το 2008 σε ΕΤΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ, σχεδιάζει σειρά σχετικών δραστηριοτήτων. Πρώτη από αυτές ήταν η φιλοξενία ομάδας από τις Ενορίες Κρουσσώνος και

Τυλίτσου του Ηρακλείου με συνοδό τον Καθηγ. *Νικ. Ανδρουλιδάκη*. Τις εισηγήσεις επί του θέματος έκαναν ο Καθηγούμενος της Ι. Μονής Γουβερνέτου Πανοσιολ. Αρχιμ. *Ειρηναίος* και ο *Αλέξανδρος Παπαδερός*. Τα μέλη της ομάδας προσευχήθηκαν στο παρεκκλήσι του Ιδρύματος (ακολουθία του Αποδείπνου) και στην Ι. Μονή Γωνιάς κατά τη θ. Λειτουργία.

28. Ομάδα από τη Γερμανία.

Από τον Ποιητικό Λόγο του Αρχιεπισκόπου Τιμοθέου

Εισηγήση της Μοναχής *Αικατερίνης* (Μαρκουλάκη) κατά την εκδήλωση μνήμης των αιμνήτων Ιεραρχών Κρήτης *Τιμοθέου* και *Εφέσου Χρυσοστόμου* (Δ.Κ. 87/2007).

Μια προσέγγιση ουσιαστική στον Ποιητικό Λόγο του αιδιόμου Αρχιεπισκόπου Κρήτης κυρού Τιμοθέου μās ανάγει έξ υπαρχής στή σφαίρα του Ύπερλόγου.

"Όσοι δοσμένοι τῷ Κυρίῳ αγωνίζονται, μέ αίμα καί πνεῦμα, νά ὑπερβούν τήν παχυλότητα τῆς ὕλης τοῦ κόσμου τούτου καί χωροῦν ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ στή βίωση τοῦ Ἐπέκεινα, αἰσθάνονται τήν ἐσωτέρα ἀνάγκη, ἐφ' ὅσον βεβαίως ἔχουν τήν δωρεάν τοῦ χαρίσματος, νά χαρτογραφήσουν ποιητικά τήν ὑπερβατική πορεία μέ τό προσδόκιμο τῆς λύτρωσης.

Ὁ ἴδιος ὁ μακάριστος Γέροντας πού εἶχε ὄντως τό χάρισμα, καταθέτοντας τίς σχετικές μέ τήν ποίηση ἀπόψεις του ἔγραφε: «Ἡ ὕγιής φιλοσοφία ἢ συνετή ἐπιστήμη, ἢ μυσταγωγική τέχνη, δίδουν φτερά στά ὁράματα, ἀνοίγουν τόν δρόμο γιά πετάγματα νοσταλγικά. Κοινά τους πάντα καί ἡ ἀληθινή ποίηση δέν θά παύσει, μέ ἀγνιστικούς στίχους, μέ ἀγωνία λυτρωτική νά συνοδεύει τή δακρυβρεχτη πορεία πρὸς τήν ἀλήθεια καί τό φῶς...»¹

Αὐτή τή μορφή ποίησης διακόνησε περιστασιακά ὁ μακάριστος

Πνευματικός Πατέρας μας στήν περιορέουσα ἀτμόσφαιρα τῆς μεταφυσικῆς βεβαιότητας, ἀπαύγασμα τῆς βαθειᾶς του πίστεως καί ἀφωσώσεως πρὸς τόν Κύριο Ἰησοῦ.

Ἡ ποίησή του ἔκφραση γρηγορούσας συνείδησης μύχιος ἀνασασμός τῆς ψυχῆς, ἄνθισε στίς παρυφές τοῦ κυρίως ἔργου του ὡς Ποιμένος, Ὑπηρέτου Χριστοῦ γιά τήν σωτηρία τοῦ κόσμου.

Οἱ πολυεὐθυνες καί πολυδιάστατες μέριμνές του δέν τοῦ παραχωροῦσαν χρόνο ἱκανό γιά μιά περαιτέρω καλλιέργεια τοῦ χαρίσματος. Οὔτε καί τό εἶχε θέσει φυσικά ὡς στόχο.

Ὅμως ἐποίει ποίησιν μέ λέξεις ἀντλημένες ἀπό τό ἔνδον φῶς, στήν διάπυρη λαχάρα γιά τήν μέθεξη. Καί ἔκλεβε στιγμές μεσ' ἀπό τούς εἰς «ἄλμα εἰς ὕψος καί εἰς μήκος» ἀγώνες του γιά νά ταμειῦν τόν λόγο τῆς εὐαίσθητης καρδιάς του.

Ἡ ἀλληλοπεριχώρηση τῶν αἰσθητῶν καί τῶν ἀοράτων ἦταν ἡ κύρια πηγή τῶν ἱερῶν στοχασμῶν του.

Δεχόταν ἀκόμη τά ἐρεθίσματα ἀπό τίς μυστικές φωνές τῶν ὄντων, πού τίς ἀφουγκραζόταν «κατά μόνας» κοντά στήν κτίση, τήν δημιουργία «τῆν καλή λίαν» ἡ ὁποία καί τόν ἀνάπνευε. Καί μέ τίς ἀναβάσεις πού ἔθετε στήν καρδιά του ὁ Κύριος, ἔγραψε τούς στίχους πού μās ἄφησε.

Ἡ πρώτη ποιητική συλλογή τοῦ ἀεμινήστου Ἀρχιεπισκόπου φέρει τὸν τίτλο «Παραδεισένια Κρινολούλουδα».

Περιλαμβάνει τὰ ποιήματα πού ἔγραψε ὡς Ἀρχιμανδρίτης στὰ Χανιά στό τέλος τῆς δεκαετίας τοῦ 1940 γιά τίς ἀνάγκες κυρίως τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καί γι' αὐτό μέ προαίρεση σαφῶς διδακτική.

Πολλά ἀπό αὐτά μελοποιήθηκαν καί ἔγιναν ἐνθουσιαστικά τραγούδια-σαλπίσματα ἐλπίδας καί αἰσιοδοξίας, ὕστερα μάλιστα ἀπό τὰ «πέτρινα χρόνια» τοῦ πολέμου καί τῆς κατοχῆς.

Ὡς Ἐπίσκοπος Ἀρκαδίας ὁ μακαριστός Γέροντας ἔγραψε δύο θεατρικά ἔργα, ἔμμετρα, μέ θέματα παρμένα ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη· α) «Ἡ ἀγνή Σωσάννα» καί β) «Ἡ πώλησις τοῦ Ἰωσήφ».

Τά ἔργα αὐτά εἶχαν σκοπό διδακτικό καί παιδαγωγικό καί παίχθηκαν ἀπό τίς μαθήτριες τοῦ Ἀνωτέρου κατηχητικοῦ Σχολείου, στίς Μοῖρες, στό τέλος τῆς δεκαετίας τοῦ 1950.

.....

Ἐν παρόδῳ ἀναφέρουμε ὅτι ὁ κ. Π.Β. Πάσχος, στή σειρά τῶν ὁμιλῶν του γιά τούς Χριστιανούς Λογοτέχνες στήν Ἐταιρεία τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ (Ἀθήνα), ἀφιέρωσε μία ὁλόκληρη ὥρα στό ποιητικό ἔργο τοῦ Γέροντα διαβάζοντας καί ποιήματά του (1992).

Μέ τήν προαναφερθεῖσα συλλογή ἡ ποίηση τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἀρχίζει νά παίρνει μιά ἄλλη διάσταση.

Σημειώνουμε ὅτι τὰ ποιήματα αὐτά εἶχαν δημοσιευθεῖ στή δευτέρη περίοδο τῆς «Ἀναγεννήσεως», στίς Μοῖρες. Τοῦ περιοδικοῦ, «ἔργου τῆς καρδιάς του», ὅπως χαρακτηρίσαν πολλοί αὐτή τή μορφή τῆς πνευματικῆς προσφορᾶς του· πρὸς οἰκοδομήν.

Ἐδῶ ἔχουμε ποιήματα δοσμένα καί μέ παραδοσιακούς καί μέ σύγχρονους τρόπους.

Ἐφυλλίζοντας τὰ «Μυστικά Σήμαντρα» - ὁ τίτλος προοιχεῖται - συγκαίνουμαστε ἀπό τήν διάχυτη, τήν ἀγρυπνη ἀγωνία του γιά λύτρωση καί φῶς.

Ἴδου ἓνα μικρό δείγμα:

«... Λυσομανά· στοῦ ἀεροπλάνου τούς ἔλικες ὁ ἄνεμος
καί ἡ βορρῆ μέ ὀρμή τά φτερά του χτυπά...

... ψυχῆ μου, ψηλά ἀπό τό χῶμα, τῆ βορρῆ, τούς ἀνέμους τῆς ζωῆς
τά δεινά καί τοῦ πόνου τά νέφη στόν καθαῖο οὐρανό, στή γαλήνη,
στό φῶς νά πετάξῃς...»²

Τό ποίημα αὐτό γράφτηκε στή διάρκεια ἀεροπορικοῦ ταξιδιοῦ ἐξ οὗ καί ἡ ἔμπνευση.

Ἀπό τήν ἴδια συλλογή παραθέτουμε καί ἓνα ὁλόκληρο ποίημα:

ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ ΠΕΤΡΑΔΙ

Εἶδα τό κύμα πού ἔτρεχε μιά θερινή βραδυά,
μέ στρογγυλά πολύχρωμα πετράδια φορτωμένο,
τ' ἀπόθεσεν εὐλαβικά στήν ἡσυχία ἄμμουδιά
καί μέ θλιμμένο βογγητό ξεψύχησε ἀφρισμένο.

Τράβα με κύμα τῆς ζωῆς. Δέν θά σε φοβηθῶ,
Θά μοῦ σμιλέψῃς τήν ψυχή ὡς τό στερνό μου βράδυ
καί ἀπό τοῦ πόνου τό σκληρό καί σκοτεινό βυθό
βγάλε με ὀμοφροστρόγγυλο τοῦ οὐρανοῦ πετράδι!

Ἡ διά βίου ἀγία ἀποκαρδοξία...

Ὁ ποιητής καί πεζογράφος Ν. Β. Τυπάλδος, στή μελέτη του «Τά Ἑλληνορθόδοξα Γράμματα» (Ἀναγεννήσεις καί προσεγγίσεις στόν χῶρο τῆς Νεοελληνικῆς Χριστιανικῆς Λογοτεχνίας), γράφει γιά τόν Ἀρχιεπίσκοπο Κρήτης Τιμόθεο ὅτι εἶναι ἓνας «ἀπό τούς ὀλίγους κληρικούς ποιητάς, πού καί τήν Μορφή προσέχει καί τήν Οὐσία [...] μέ ζεοσμένα πάντα τήν ἑλληνορθόδοξη βιωματικότητα. Ἰδίως στήν τελευταία του συλλογή «Λυρωτική Φλογέρα» μᾶς δίνει μιά χαμηλόφωνη ποίηση, ἡ ὁποία ἐναρμονίζεται ἀπολύτως μέ τό Θεῖο ἐγκαλώπισμα, καί τόν κοινωνικό του περίγυρο. Ποίηση ἀπλή, στοχαστική, λυρική...».

Τήν ποιητική αὐτή συλλογή ποιητικά ἀνεβασμένη, ἐξέδωσε ὁ μακαριστός Γέροντας ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης στό Ἡράκλειο τό 1986 καί ἔχει βραβευθεῖ ἀπό τήν «Ἑλληνική Ἐταιρεία Χριστιανικῶν Γραμμάτων».

Εἶναι μιά ποίηση δομημένη «ἐπί τήν πέτραν» καί ὀδηγεῖ σέ ἐργή-
γορη λυρωτική.

Ὁ ποιητής μας ρίχνει ὅλο τό βάρος στό ἄρρητον κάλλος καί ὄχι
σ' ἓνα εἰρημιστικό κοινωνικό ὑπόστρομα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ φλεγόμενη καρδιά του δέν βρῖσκει τόπον ἀνάπαυσης πέραν τῆς ἀγάπης
τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ.

Ἡ ΦΛΟΓΕΡΑ

Κύριε, φτωχό καί ταπεινό καλάμι ἐφύτρωσα
στή ρηματιά τοῦ κόσμου τήν ἀτέραντη.
Δικό σου τό νερό κι ἡ γῆ πού μ' ἔθρεψαν
κι ὁ ἥλιος πού μέ ζέστανε, δικός Σου.
Οἱ μέρες μου καί οἱ νύχτες μου δικά Σου.
Μά τώρα πού μεγάλωσα καί μέτωσα,
μέ φόβο συλλογιέμαι καί λαχτάρα,
μή μείνω ἓνα καλάμι σαλεύομενο,
οὔτε ἓνα σκίπτρο ψεύτικο, σάν τότε
στοῦ Πραυτοῦ τῆς δίκης πού τό κράτησες.
Μά οὔτε πάλι τό καλάμι τοῦ Σταυροῦ
μέ ξίδι καί χολή νά Σέ ποτίσω.
Χάρη ζητῶ: Τά σπλαχνικά Σου δάχτυλα
λυρωτική φλογέρα ἄς μέ κρατοῦνε
Μέ εὐγνωμοσύνη νά τονίζω εὐλαβικά
τά μεγαλεῖα τῆς ἀγάπης Σου, Χριστέ μου.³

Οἱ πνευματικῆς ἀξίες κατέχουν κυρίαρχη θέση στά ποιήματα τοῦ
ἀοιδίμου καί τονίζονται μέ μιά προσωπική ἰδιαιτερότητα σέ μιά βα-
θεία νόηση ὀδηγητικῆς ἀγάπης, ἐνθεο ἀπόηχο τῆς ποιμαντικῆς.

Γι' αὐτό καί ἐκφράζει τόν πόνο του γιά τόν πνευματικό ἀποπρο-
σανατολισμό τοῦ ἀνθρώπου μέ τά φθαρμένα ἰδανικά καί τήν ἀνά-
πηρη πίστη:

«Μά πόνος βαθύς συνοδεύει τό δάκρυ
γιά ὅσους τῆ λαμπάδα τους καίνε χωρίς Ἀνάσταση».
(Ἡ λαμπάδα)⁴

Ἡ ἀνθρώπινη περιπέτεια τόν συγκλονίζει καί πονεῖ καί διαμαρτύρεται:

«Τώρα, Ἰορδάνη ποταμέ,
τώρα νά στραφεῖς εἰς τά ὀπίσω,
ἄνοιξαν τῆς ἀβύσσου οἱ πηγές,
σταμάτα, κρῖψου ἀπό ντροπή,
τά νάματα σου κάμε δάκρυα
τό βάπτισμα γίνεται στό αἷμα»⁵

(Τό βάπτισμα)

Μέ ὅλος ἰδιαιτερή εὐαισθησία προσεγγίζει τό ἀνεκλάλητο μεγαλεῖο
τῆς Θεομῆτορος.

«Οἱ γενεές τῶν γενεῶν στή γῆ σέ μακαρίζουν
Μά ἐγώ Μητέρα μου σέ νιώθω καί δακρῶζω,

(Μητέρα Παναγία)⁶

Τά ἡρωικά παλαιάματα τῶν Ἁγίων τόν συγκινοῦν καί τόν ἐμπνεοῦν.

«Βαρυς ὁ κληρὸς σου, Ἅγιε Τίτε,
τοῦ εὐαγγελίου στήν Κρήτη ν' ἀπλώσεις
τῆ φωνῆ τῆ σωτήρια, «ἐπεφάνη ἡ χάρις».

(Στόν Ἀπόστολο Τίτο)⁷

Μέ τή δύναμη τῆς πίστες πού ἀγγίζει ἐνηχήματα ἀγγελικά θά ἐπέ-
μει μηνύματα εὐφροσύνης οὐράνιας:

«Πανιά στό ταξίδι θά βάλω
τά φτερά μᾶς πελώριας ἀγάπης
καί κατάρτια ὑψωμένα τά χέρια
μυστική εὐγνωμοσύνης λατρεία
(Λυρωμένη)⁸

Σέ ὅλους τούς στίχους του ἀκοῦμε τούς χτυπούς τῆς καρδιάς του.
Ἡ ποίησή του, προσεχική καί δέηση, αἶνος καί Ὁδὴ στόν Ἠγαπημέ-
νο, τόν προαιώνιο Λόγο· πλήρωμα ζωῆς ὡς λόγος ζωῆς.

Αἰκατερίνα Μοναχῆ.

1. Ἀρχιεπίσκοπο Κρήτης Τιμόθεο «Λυρωτική Φλογέρα», ποιήματα, Β' ἐκδ. Ἐκδόσεις «Ἀναγέννη-
σις», Ἡράκλειο 1995, σ. 9.

2. Μυστικά Σήμαντρα, σ. 67.

3. Ἀπό τήν βραβευμένη ποιητική συλλογή «Λυρωτική φλογέρα».

4. ὁπ.π. σ. 51.

5. ὁπ.π. σ. 25.

6. ὁπ.π. σ. 37.

7. ὁπ.π. σ. 58.

8. Ὀπ. π.σ. 17. ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Ποιήματα τοῦ ἔχουν ἀνθολογηθεῖ δὲ δύο Ἀνθολογίες Νεοελ. Χριστιαν-
ικοῦ ποιητικοῦ λόγου: α) Νίκου Β. Τυπάλδου, 1974 (Ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήνα), β) Δημ.
Χατζηπέτρου, 1996 (Ἐκδ. «ΑΣΤΗΡ» Αθήνα).

ΓΕΩΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΞΑΗΜΕΡΟ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Είναι προφανές ότι όποιος επιχειρεί να μιλήσει για κάποια από τις πολλές πτυχές της ζωής και του έργου των Τριών Ιεραρχών βρίσκεται μπροστά σε ανυπέροβλετες δυσχέρειες, όχι τόσο για το τί πρέπει να πει, αλλά για το τί επιτρέπεται να παραλείψει από τη ζωή τους, που υπήρξε τόσο πλούσια σε προσφορά και δημιουργία. Γεγονός που καθίσταται πιο έντονο, όταν ο ομιλών δεν θεραπεύει τη θεολογία, ούτε καν τις ανθρωπιστικές επιστήμες, αλλά τις θεικές.

Ας μη λησμονούμε όμως ότι ένα από τα χαρακτηριστικά του έργου των Τριών αυτών Τιτάνων του πνεύματος υπήρξε ακριβώς η πολυμέρεια των ενδιαφερόντων τους και η ενασχόλησή τους με θέματα που άπτονται της ανθρώπινης ζωής στην ολότητά της.

Ειδικότερα, το έργο του Μεγάλου Βασιλείου, σε μια πτυχή του οποίου επικεντρώνεται η παρούσα ομιλία, είναι πολυσχιδές και πλούσιο, στηριγμένο όχι μόνο στη θεία έμπνευση και τη βαθιά γνώση, αλλά και στην έμπρακτη αγάπη του για τους συνανθρώπους του, και ειδικότερα τους νέους. Επιδιώκει να ερμηνεύσει, μεταξύ άλλων, τα ιερά ευαγγελικά κείμενα, ώστε να γίνουν πιο προσιτά στους Χριστιανούς, σε μια εποχή που οι ποικίλες αιρέσεις απειλούσαν να προκαλέσουν σύγχυση και αποπροσανατολισμό στους πιστούς.

Σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο εντάσσονται και οι εννέα ομιλίες του Μεγάλου Βασιλείου, που φέρουν τον τίτλο *‘Ομιλίες εις τήν Έξαήμερον’* και στις οποίες ερμηνεύει τα της Δημιουργίας του Κόσμου, έτσι όπως περιγράφονται στα πρώτα κεφάλαια του βιβλίου της Γενέσεως,² του πρώτου από τα Ιστορικά Βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης. Μέσα από την ερμηνευτική προσέγγιση του Βιβλικού κειμένου εκθέτει τις περί φύσεως, ανθρώπου και κόσμου αντιλήψεις του και θέτει τα θεμέλια της στάσεως των Χριστιανών απέναντι σ' αυτά τα προβλήματα.

Είναι γεγονός ότι στο σύγχρονο ερευνητή γεννώνται δύο βασικά ερωτήματα: α) ποιά είναι η συνέπεια μεταξύ Βιβλικού κειμένου και πορισμάτων της σύγχρονης επιστήμης και β) ο Μ. Βασίλειος συντάσσει τις Ομιλίες με κριτήρια θεολογικά-εκκλησιαστικά ή θεικά-επιστημονικά; Στο πρώτο έχουν ήδη διατυπωθεί τόσες πολλές απόψεις,³ που η οικονομία της παρούσας ομιλίας δεν επαρκεί να καλύψει. Όσον αφορά στο δεύτερο ερώτημα, είναι προφανές ότι ο Μ. Βασίλειος ομιλεί κατεξοχήν ως εκκλησιαστικός άνδρας.

Εντούτοις, διαπιστώνεται ότι ο Μ. Βασίλειος επιστρατεύει και την πολυσχιδή θύραθεν παιδεία του για να ερμηνεύσει το Βιβλικό κείμενο, ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύεται η αντίληψη για τον κόσμο (δημιουργία, σύσταση, φυσικοί νόμοι, γεωλογικά φαινόμενα, κ.λπ.) μέσα από τα μάτια ενός Βυζαντινού του 4ου αι. Ο Μ. Βασίλειος οδηγεί τον ακροατή σε αναγνώριση του Δημιουργού του Σύμπαντος και ερμηνεύει το Βιβλικό κείμενο, ώστε να γίνει κατανοητό από όλους. Νεώτερες έρευνες έδειξαν ότι ο Μ. Βασίλειος εκκινεί έχοντας, επίσης, ως βάση τον Αριστοτέλη, τον Πλάτωνα, τον Ποσειδώνιο, ακόμη και τον Πλωτίνιο.

Ειδικότερα, αναφορικά με τα γεωλογικά στοιχεία, που αποτελούν και το θέμα της παρούσας ομιλίας, διαπιστώνε-

ται ότι στις ομιλίες που προαναφέρθηκαν, ο Μ. Βασίλειος καταθέτει πλούτο πληροφοριών. Εκείνο που πρέπει κυρίως να διευκρινιστεί είναι ότι αποστασιοποιείται πλήρως από τον αρχαιο-ελληνικό μύθο της Κοσμογονίας, αλλά και από την ορθολογικότερη προσέγγιση της δημιουργίας από την πλευρά των αρχαίων φιλοσόφων⁴. Έτσι, στις διάφορες ερμηνείες των αρχαίων φιλοσόφων, που με την ποικιλία και τις αντιθέσεις τους ουσιαστικά αναιρούν η μία την άλλη, ο Μ. Βασίλειος προϋποθέτει την εκ Θεού δημιουργία του κόσμου. Ουσιαστικά είναι διαφορετική η αφετηρία του, καθώς δεν τον ενδιαφέρει το πώς της δημιουργίας, αλλά το ποιός.

Κατά την ερμηνεία της Γενέσεως από τον Μ. Βασίλειο, τα πρεσβεία της υπάρξεως ανήκουν στον ουρανό.

Ως προς τη σύσταση του κόσμου ο Ιεράρχης παρατηρεί: *‘Όσον άφορά, λοιπόν, στην ουσία του ούρανοῦ, άρκοῦμαι σέ όσα εἶπε ὁ Ἡσαΐας, ὁ ὁποῖος μέ ἀπλά λόγια μᾶς ἔδωσε νά καταλάβουμε ἐπαρκῶς τή φύση του, λέγοντας: ‘Ο στερεώσας τόν οὔρανον ὡσεὶ καπνόν’ (Ἡσ. 51,6)· δηλαδή αὐτός πού γιά νά κατασκευάσει τόν οὔρανον, ἔπλασε τή φύση του λεπτή καί ὄχι στερεά οὔτε παχιά (Α'8, SC 26, 120· PG 29, 21 Α).*

Αναφερόμενος στο σχήμα του Ουρανού γράφει ότι είναι *‘ὡσεὶ καμάρα’* (Ἡσ. 40, 22)⁵, παρά το γεγονός ότι οι γνώμες των σοφών δίστανται.

Κατόπιν, ο Μ. Βασίλειος, αναφερόμενος στη Γη και επιδιώκοντας τον περιγραφικό ορισμό της, σημειώνει ότι δεν πρέπει να πολυπραγματούμε περί της ουσίας της, διότι η φύση της είναι σύνθετη από τις ποιότητες. Τονίζει χαρακτηριστικά: *«να γνωρίζουμε καλά ότι, όσα βλέπουμε ως συστατικά αυτής [=της Γης], κατατάσσονται στο είναι και είναι συμπληρωματικά της ουσίας της»*⁶. Αν, λοιπόν, κάποιος δώσει έμφαση ή, αντίθετα, υποτιμήσει μια από τις ποιότητες της Γης, όπως είναι π.χ. το ψυχρό ή το βαρύ ή το πυκνό, δεν πρόκειται να επιτύχει τίποτα. Στη Γη ενυπάρχουν αρμονικά τα τέσσερα βασικά στοιχεία -χώρα, αέρας, νερό και φωτιά.

Ο Ιεράρχης παρατηρεί ότι όλα τα υλικά είναι αποτέλεσμα της συνθέσεως των τεσσάρων αντιθετικών ανά ζεύγη πρώτων στοιχείων (γη-αέρας, φωτιά-νερό). Η σύνθεση των τεσσάρων στοιχείων καθίσταται δυνατή λόγω των ποιότητων τους. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι ο Μ. Βασίλειος δέχεται τή συζυγή ποιότητα⁷ και δεν περιορίζεται απλώς στη μνεία των τεσσάρων στοιχείων ή των *«ἑξωμάτων»*, όπως τα ονόμασε ο Εμπεδοκλής, αλλά αναφέρεται στη συμπεριφορά και στον ρόλο αυτών των στοιχείων. Στο σημείο αυτό φαίνεται να υιοθετεί την κοσμολογία του Ηρακλείτου και συγκεκριμένα την άποψη ότι οι αντιθέσεις των στοιχείων πραγματώνουν την αρμονία και την ισορροπία μέσα στη φύση⁸.

Ο Μ. Βασίλειος μάς πληροφορεί ότι το σχήμα της Γης εθεωρείτο είτε σφαιρικό, είτε κυλινδρικό, είτε δισκοειδές, χωρίς να αποκλείονται και άλλα σχήματα.

Σήμερα γνωρίζουμε ότι η Γη είναι μια όχι τέλεια σφαίρα, αλλά ένα πεπλατυσμένο σφαιροειδές, με την πολική του ακτίνα ελαφρώς μικρότερη από την ισημερινή του ακτίνα.

Μετά την υφή και το σχήμα της Γης, τίθεται το ερώτημα της στηριξεώς της. Ο Μ. Βασίλειος επισημαίνει σχετικά: *ή*

σκέψη μας θά αναζητήσει πάλι τό αντίστηριγμα τοῦ στηρίγματος ἐκεῖνου, καί ἔτσι θά βυθισθοῦμε στό ἄπειρο, καί κάθε φορά πού θά βρούμε μία βάση θά ἀναζητοῦμε τή βάση τῆς βάσεως (Α' 9, SC 26, 124. PG 29, 21C).

Κατά τή γνώμη του, δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ότι η Γη στηρίζεται σε βάθρα, «ἐγὼ ἐστερέωσα τούς στύλους αὐτῆς» (Ψαλμ. 74,4) ἢ επιπλέει πάνω σε θάλασσα, «ἐπὶ θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτήν» (Ψαλμ. 23,2). Αυτές οι απόψεις διατυπώνονται βέβαια στην Αγία Γραφή, δεν πρέπει όμως να ερμηνευτούν κατά γράμμα. Κάνει λόγο για τή «συνεριστική δύναμιν», που συγκρατεί τή Γη, παρά το τεράστιο βάρος της. Και πάλι αὐτή ἡ δύναμη δεν είναι ἄλλη ἀπὸ ἐκείνη του Κτίσαντος: «ἀλλά νά ὁμολογοῦμε ὅτι τά πάντα συγκρατοῦνται ἀπό τῆς δύναμης τοῦ δημιουργοῦ» λέει χαρακτηριστικά, «ἐν τῇ χειρὶ τοῦ Θεοῦ τά πέρατα τῆς γῆς» (Ψαλμ. 94,4)⁹.

Ο Μ. Βασίλειος δεν προσπαθεῖ να χρονολογήσει τήν ηλικία τῆς Γῆς, γιατί γνωρίζει ὅτι ξεφεύγει ἀπὸ τους σκοπούς των ομιλιῶν του «Περὶ Γενέσεως». Απλῶς ἀναφέρει ὅτι «κἂν ἡμέραν εἴπῃς κἂν αἰῶνα τήν αὐτήν ἐρεῖς ἔννοια»¹⁰.

Με βάση τα περικλειόμενα απολιθώματα, τους λιθολογικούς χαρακτήρες των στρωμάτων και τα γεωλογικά συμβάντα, αναγνωρίστηκαν τοπικές σχέσεις των γεωλογικών στρωμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο. Ἐτσι εγκαθιδρύθηκε μια παγκόσμια ἀλληλουχία των διαφόρων στρωμάτων. Η ταξινότηση και ἡ ὅλη χρονολόγηση τῆς Γῆς διακρίνεται σε δύο Μεγααιῶνες, τον Κρυπτοζωϊκό και τον Φανεροζωϊκό. Οι δύο αυτοί μεγααιῶνες διακρίνονται σε ἕξι αἰῶνες, που σχεδόν ανταποκρίνονται στις ἕξι ἡμέρες τῆς Γενέσεως. Ἐτσι, οι ἕξι αἰῶνες, στους οποίους διαρθρώνεται ἡ ηλικία τῆς Γῆς, είναι ο Καταρχαιοζωϊκός (με τὰ αναερόβια βακτήρια), ο Αρχαιοζωϊκός (με τὴν αερόβια πρωτοσύνθεση), ο Προτεροζωϊκός (με τὰ πρῶτα μικροσκοπικά φύκη και τὴ δημιουργία τῆς ζωῆς του ὄζοντος), ο Παλαιοζωϊκός αἰῶνας με τους πρῶτους ἰχθύς και τὰ ἀμφίβια, ο Μεσοζωϊκός με τὰ ερπετά και ο Καινοζωϊκός αἰῶνας με τὰ θηλαστικά και τὰ πρωτεύοντα. Ἐτσι, μπορούμε σήμερα να πούμε ὅτι οι ἕξι αἰῶνες τῆς ηλικίας τῆς Γῆς ἀντιπροσωπεύουν ἐν πολλοῖς τις ἡμέρες τῆς δημιουργίας και συμπίπτουν κατὰ θεϊκὴ ἐπιταγή και ἐμπνευση με τις ἕξι ἡμέρες τῆς Γενέσεως.

Σύμφωνα με τον Μ. Βασίλειο, ο Θεός ὀρίζει τον φυσικό νόμο τῆς κινήσεως του νεροῦ¹¹. Πριν ἀπὸ τὴν ἐντολή του, τὰ ὕδατα ἔμεναν ἀκίνητα. Ἀμέσως μετὰ, ἔρρευσαν, για να καταλάβουν «τὴν οἰκείαν χώραν»¹². Ἐκτοτε τὰ ὕδατα διακρίνονται σ' ἐκεῖνα που ρέουν αὐτόματα, ὅπως είναι οι πηγές και τὰ ποτάμια, και σ' ἐκεῖνα που είναι «συλλογμιαῖα καὶ ἀπόρρευτα»¹³, δηλ. οι λίμνες και ἡ θάλασσα¹⁴.

Χαρακτηριστικὴ ἀπόδειξη τῆς σοφίας του Θεοῦ στη συναγωγή των ὑδάτων, σύμφωνα με τον ἱεράρχη, είναι π.χ. το γεγονός ὅτι ἡ Αἴγυπτος, ἀν και βρίσκεται χαμηλότερα,

εντούτοις δεν κατακλύζεται ἀπὸ τὴν Ερυθρὰ Θάλασσα λόγω των θινῶν που τὴν προστατεύουν κατὰ μήκος τῆς ακτῆς. Μάλιστα, ο ἴδιος μας δίνει και τὴν ιστορικὴ πληροφορία τῆς ἀνθρώπινης, ἀνεπιτυχούς τότε, προσπάθειας διανοίξεως διώρυγας που θα ἔνωνε τὴν Ερυθρὰ Θάλασσα με τὴ Μεσόγειο πρῶτα ἀπὸ τον Σέσωστρι τον Αἰγύπτιο και ἀργότερα ἀπὸ τον Δαρεῖο τον Μῆδο¹⁵.

Μας πληροφορεῖ ἐπίσης ὅτι, ἀπὸ παρατηρήσεις που ἔχουν γίνῃ, προκύπτει ὅτι ἡ στάθμη τῆς ἐπιφάνειας τῆς Μεσογείου¹⁶ είναι διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνη τῆς Ερυθρῆς και του συνεχόμενου Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ¹⁷.

Πράγματι, ἡ ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας είναι ἀσταθῆς. Ἀνυψώνεται και πέφτει με τὴν παλίρροια (κατὰ περιοδικὸ τρόπο), τὰ κύματα (κατὰ τυχαῖο τρόπο), τὴ θερμοκρασία, τὴν πίεση, και τὴν ἀλμυρότητα.

Προσπαθήσαμε σε συντομία και ἰσως ἀποσπασματικὰ να προσεγγίσουμε τις περὶ τὴν «Γένεσιν» ἐρμηνείες του Μ. Βασιλείου. Ὅλες αὐτές οι ἐξηγήσεις ἀποειδωλοποιούν το σύμπαν, ὅπου δεν μπορεῖ να διεισδύσει καμιά μαγικὴ και ἀπόκρυφη δύναμη ἢ οντότητα. Εἶδαμε, ωστόσο, ὅτι αὐτὴ ἡ κατὰ κάποιον τρόπο ὀρθολογικὴ ἐξέταση τῆς δημιουργίας - με ἀριστοτεχνικὴ κατὰ τὰ ἄλλα μέθοδο στα πλαίσια ἐνός κηρύγματος - δεν είναι ἀποτέλεσμα μόνο τῆς ἐπιστημονικῆς και φιλοσοφικῆς σκέψεως, τὴν ὁποία χρησιμοποιεῖ ο Μ. Βασίλειος. Τὴν ἀφορμὴ, μαζί με ὅλες τις βασικές προϋποθέσεις, τὴ δίνει το ἴδιο το κείμενο τῆς «Γενέσεως». Ἀπὸ τὴ στιγμή που ο Θεός (το ἀπόλυτο προσωπικὸ και λογικὸ Ὄν) δημιουργεῖ τον κόσμον, υπεισέρχεται μια λογικὴ διάρθρωση μέσα στη δομὴ του συμπαντος.

Ὁ Μέγας ἱεράρχης, ἐνῶ κινεῖται με ἰδιαίτερη ἀνεση στον χώρο των ἑως τότε γνωστῶν ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων, χρησιμοποιεῖ ἐν τούτοις ἕνα λόγο σαφέστατο, διαυγὴ και πλούσιο σε νοήματα, ποτισμένο ἀπὸ τὴ βαθύτατη θεολογικὴ του γνώση. Στη δημιουργία του κόσμου ἀποκαλύπτεται το θεϊκὸ μεγαλεῖο και ἡ ξεχωριστὴ θέση που ο Θεός ἐπεφύλαξε για τον Ἄνθρωπο. Ἀπὸ τὰ πιο ταπεινά πλάσματα και τὰ μικρότερα χόρτα ἑως τους υψιπέτες αετούς και τὰ μεγαλόσωμα θηρία, ἀπὸ τὴ Σελήνη ἑως τὰ πιο ἀπομακρυσμένα ἄστρα, ὅλα τὰ μελετᾷ με ἀγάπη, φιλοσοφεῖ, διδάσκει και διδάσκει. Ἀλλά, το πιο σημαντικό είναι ὅτι με τον πιο ἐναργὴ τρόπο διατυπώνει ἐκεῖνο, για το οποίο ἐρίζουν σπουδαιοφανεῖς φιλόσοφοι και ἐπιστήμονες αἰῶνες τώρα: τὴ συμπίεση ἐπιστήμης και πίστεως. Γράφει: «και ἀν ἀκόμα μπορούμε να ἐξηγήσουμε αὐτὰ που θεωροῦμε παράδοξα και ἐρμηνεύουμε ως θαῦμα, δεν μειώνεται στο ελάχιστο ο θαυμασμός μας για τὰ μέγιστα, διότι ἡ ἀπλή πίστη είναι ἰσχυρότερη ἀπὸ τις λογικὲς ἀποδείξεις».¹⁸

1. ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Ὀμιλία Θ' εἰς τὴν Ἐξαήμερον, ἐκδ. STANISLAS GIET, Basile de Cesaree. *Homelies sur l' Hexaemeron*, 2^e ed., Sources chretiennes (SC) 26bis, Paris 1968, p. 86-522. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ 51, σσ.185-272 καὶ PG 29, 3-208.

2. Για ἀναλυτικὴ βιβλιογραφία βλ. Μ. Δερμιτζάκης (2007).

3. Βλ. σχετικὰ ΚΩΣΤΑΚΗ, ΔΗΜ., Ἡ Ἐξαήμερος κατὰ τον Μέγα Βασίλειο και τὴν ἐπιστήμη, Ἀθήνα 1983.

4. Βλ. ΜΟΣΧΙΔΗΣ, Ἐξαήμερος και ἀρχαία ἐλληνικὴ φιλοσοφία, σσ. 470-71, 489-90, 529-30.

5. Α' 8, SC 26, 120. PG 29, 21 Α.

6. «ἐν εἰδένα, ὅτι πάντα τὰ περὶ αὐτὴν θεωρούμενα εἰς τὸν τόπον εἶναι κατατέτακται λόγον, συμπληρωματικά τῆς οὐσίας ὑπάροχον», Α' 8, SC 26, 120. PG 29, 21 Α.

7. «διὰ τῆς οὐκ ἔχοντος, ἡ δύναμις προέρχεται τοῦ ἀναμνηθῆναι ἐκάστον πρὸς ἕκαστον», Δ' 5, SC 26, 268. PG 29, 92 Α.

8. ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ, Ν.Α., 1990.

9. «πάντα ὁμοῦ συγκρατεῖσθαι ὁμολογεῖν τὴ δύναμει τοῦ κτίσαντος», Α' 9, SC 26, 126.

10. Β' 8, SC 26, 184. PG 29, 52Α.

11. «Μετὰ τὸ πρόσταγμα τὸ δεοποιητῶν ἐπέγνων τοῦ ὕδατος τὰς κινήσεις, ὅτι τε περιορεῖς ἐστὶ καὶ ἄστροικτον, καὶ πρὸς τὰ πρῶτα καὶ κοῖλα φέρεται κατὰ φύσιν» (Δ' 2, SC 26, 250. PG 29, 81 C).

12. Δ' 3, SC 26, 252. PG 29, 84Α.

13. Δ' 3, SC 26, 252. PG 29, 84Α.

14. Δ' 4, SC 26, 260. PG 29, 88Α.

15. «Ὅτι γὰρ ταπεινότερα τῆς ἐρυθρῆς θαλάσσης ἡ Αἴγυπτος, ἔργῳ ἔπεισαν ἡμᾶς οἱ θελήσαντες ἀλλήλοις τὰ πελάγη συνάψαι τὸ τε Αἰγύπτιον καὶ τὸ Ἰνδικόν, ἐν ᾧ ἡ ἐρυθρὰ ἐστὶ θάλασσα. Διότι ἐπέσχον τὴν ἐπιχείρησιν, ὃ τε πρῶτος ἀρξάμενος Σέσωστρις ὁ Αἰγύπτιος καὶ ὁ μετὰ ταῦτα βουληθεὶς ἐπεξεργάσθαι Δαρεῖος ὁ Μῆδος» (Δ' 3, SC 26, 254. PG 29, 84C).

16. Ἡ βορείως τῆς Αἰγύπτου Μεσόγειος θάλασσα.

17. Ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανός.

18. Α' 10, SC 26, 130. PG 29, 25Α.

Ο Σεβασμ. Κρήτης *Ειρηναίος* (δεξιά) και ο Α. Παπαδερός με τον Μακαριώτατον Αρχιεπίσκοπον *Ιερώνυμον* (Λειβαδιά, 10.2.08, βλπ. σελ. 988).

Καθηγ. Ν. Τζιράκης

Από την τελετή της Κυριακής της Ορθοδοξίας

Καθηγ. Π. Κιτρομηλίδης

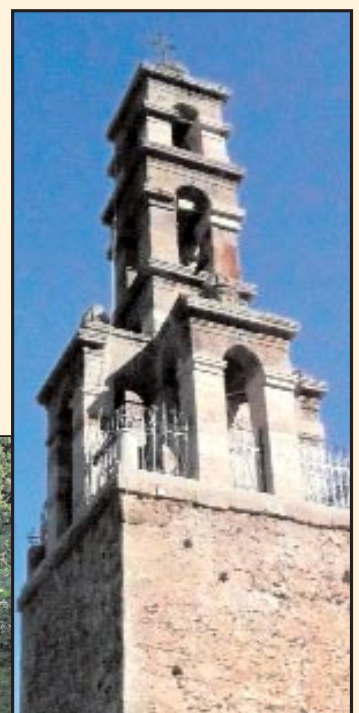
Καθηγ. Μ. Δερμιτζάκης

30.1.08: Ο Πρύτανης *Ι. Γρυσπολάκης* και οι Αντιπρυτάνεις *Ν. Βαρότσης* και *Μ. Πατεράκης*

Στην Παναγία Κερά (Μονή Σελίνου) έγινε λίαν επιτυχής ανακαίνιση του μοναδικού στο είδος του κωδωνοστασίου. Συγχαίρομε όλους τους συντελεστές του έργου.

Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

(Από την προσφώνηση του Αλεξ. Παπαδερού)

.....

Η τιμή της ημέρας ανήκει στις ιερές εικόνες. Σε όσους τις προασπίσθηκαν και σε όσους συνέχισαν να τις σέβονται και να καλλιεργούν την ιερή τέχνη της αγιογραφίας.

Εξέχουσα θέση μεταξύ των τελευταίων κατέχει ο Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, ο Κρής. Αυτό εξηγεί γιατί εκθέσαμε στην είσοδο της αίθουσας μερικά από τα πρόσφατα, πολύτιμα βιβλία περί El Greco. Τα περισσότερα προέρχονται από τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις της Κρήτης, προς τις οποίες εκφράζουμε και από τη θέση αυτή τις θερμές ευχαριστίες μας για τη δωρεάν παραχώρηση όλων των δημοσιευμάτων τους στη Βιβλιοθήκη της Ακαδημίας.

Ευχαριστίες εκφράζουμε επίσης και προς το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας για τη διάθεση των αφισών και τριών τόμων της μικρής αυτής Έκθεσης.

Με τη χάρη του Θεού, η Ορθόδοξος Ακαδημία Κρήτης βρίσκεται στο 40όν έτος της λειτουργίας της. Η Κυριακή της Ορθοδοξίας καθιερώθηκε ως επίσημη εορτή του Ιδρύματος ήδη πριν από την έναρξη της λειτουργίας του. Ο πρώτος εορτασμός έγινε στις 10 Μαρτίου του 1968. Το θέμα της ομιλίας ήταν: ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΟΣΜΟΣ. Και ομιλητής ο τότε επίσκοπός μας και Πρόεδρος της Ακαδημίας Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κισάμου και Σελίνου κ. Ειρηναίος, ήδη Επίτιμος Πρόεδρος του Ιδρύματος, στο οποίο προεδρεύει πλέον ο διάδοχός του Σεβασμιώτατος κ. Αμφιλόχιος, στο πρόσωπο, τον δυναμισμό και την αίσθηση ευθύνης του οποίου αποθέτουμε μεγάλο μέρος της ελπίδας για το μέλλον της Ορθοδόξου Ακαδημίας, την οποία παρακαλούμε να διατηρήσουν στην προσευχή και στην έγνοια τους και όσοι αγάπησαν και εκτίμησαν το έργο της.

Με τον περυσινό εορτασμό ολοκληρώθηκε και ο κύκλος των 40 πανηγυρικών ομιλιών. Είμεθα πολύ ευτυχείς και ευγνώμονες, γιατί σήμερα εγκαινιάζουμε μια πέμπτη δεκαετία με τον εξαιρετικό επιστήμονα και άνθρωπο Καθηγητή κ. Πασχάλη Κιτρομηλίδη, προς τον οποίον εκφράζουμε τις θερμές μας ευχαριστίες και τον οποίον έχω την τιμή να σας παρουσιάσω με τη μέγιστη δυνατή συντομία.

• Ο κ. Κιτρομηλίδης γεννήθηκε το 1949 στη Λευκωσία της Κύπρου. Σήμερα, μεγάλη μέρα του Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας, στέλνουμε από την Κρήτη στο λαό της αδελφής Μεγαλονήσου, ασπασμό αγάπης, τιμής και ελπίδας.

• Ο κ. Κιτρομηλίδης έλαβε Απολυτήριο από το Παγκύπριο Γυμνάσιο το 1968. Ακολούθησε μια δεκαετία, πλουσιωτάτη σε ερευνητικές χορηγίες, υποτροφίες, ακαδημαϊκές διακρίσεις και σπουδές σε διακεκριμένα Πανεπιστήμια της αλλοδαπής, με αποκορύφωμα μεταπτυχιακές σπουδές, διδακτική και ερευνητική εργασία στο Πανεπιστήμιο του Harvard, όπου και αναγορεύθηκε σε Διδάκτορα της Φιλοσοφίας το 1979.

• Διήλθε ένα ευρύτατο φάσμα σπουδών, με πεδία εξειδίκευσης την Κοινωνιολογία, τη Φιλοσοφία, τη Νεότερη Ευρωπαϊκή Ιστορία και την Ιστορία της νεότερης Ελλάδας και νεότερης Τουρκίας, την Αρχαία,

Μεσαιωνική και Νεότερη Πολιτική Θεωρία, τις Θεωρίες Διεθνών Σχέσεων και Πολιτικής Ανάπτυξης, με έμφαση στη Γαλλία του 19ου και 20ου αιώνα, μάλιστα δε στον ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟ.

• Στο Πανεπιστήμιο Αθηνών άρχισε τη σταδιοδρομία του ως Ειδικός Επιστήμων το 1980. Ανέβηκε γρήγορα στις επόμενες ακαδημαϊκές βαθμίδες και από το 1987 είναι Καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο ίδιο Πανεπιστήμιο. Ενδιαμέσως έχει διδακτική και ερευνητική συνεργασία με διάφορα άλλα Πανεπιστήμια και Ερευνητικά Κέντρα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, ιδιαίτερα στην Αγγλία, την Αμερική και τη Γαλλία.

• Υπήρξε Καθηγητής στη Διπλωματική Ακαδημία του ΥΠΕΞ, Διευθυντής του Κέντρου Μικρασιατικών Ερευνών και από το έτος 2000 Διευθυντής του Κέντρου Νεοελληνικών Σπουδών στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.

• Πολύτιμες υπηρεσίες πρόσφερε και συνεχίζει να προσφέρει ως Μέλος Συμβουλίων σε επιστημονικά Ίδρύματα Ελλάδας και Κύπρου και ως Εκδότης ή Μέλος Συντακτικών Επιτροπών σε ευάριθμα επιστημονικά περιοδικά και άλλες εκδόσεις.

• Η εργογραφία του κ. Κιτρομηλίδη καλύπτει πολλές σελίδες με τίλους βιβλίων, μελετών και άλλων δημοσιευμάτων στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες. Είναι δύσκολο να διακρίνει κανείς κάποια από τις μελέτες του ως περισσότερο ενδιαφέρουσα από τις άλλες. Σημειώνω, ωστόσο, εκείνα από τα βιβλία και τα άλλα δημοσιεύματά του, που αναφέρονται στον Διαφωτισμό, καθώς και το βιβλίο του που εκδόθηκε πρόσφατα με τίτλο: An Orthodox Commonwealth – Μια Ορθόδοξη Κοινοπολιτεία, με εμβριθέστατη ανάλυση εξόχως σημαντικών και επίκαιρων ζητημάτων της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

• Σε μια φάση της ελληνικής και της παγκόσμιας κοινωνίας, όπου ο Διαφωτισμός παραμένει κυρίαρχη και ταυτόχρονα σφόδρα πολεμούμενη δύναμη, την πολιτική θεωρία ευτελίζει βάνουσα η πολιτική πράξη, η δε Ορθόδοξος Εκκλησία καλείται να επανεκτιμήσει τις σχέσεις της προς τις δυνάμεις και τις εξουσίες του αιώνας τούτου, να προσφέρει ευθαρσώς μαρτυρία ευστάθειας στην πίστη, παραμυθία στους λαούς, ευεργετική παραινέση στους τα πρώτα της πολιτικής ευθύνης φέροντες, προοπτική και ελπίδα σε όλους, σε μια τέτοια εποχή, λέγω, δύσκολα θα μπορούσαμε, για την επίσημη αυτή ημέρα και εορτή, να επιλέξουμε πιο κατάλληλο πρόσωπο από τον κ. Κιτρομηλίδη, για να αναπτύξει το εξόχως επίκαιρο θέμα:

ΟΙ ΠΑΡΑΙΝΕΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Να προσθέσω ακόμη, ότι ο κ. Καθηγητής είναι οικείος και αγαπητός στην Ορθόδοξη Ακαδημία ήδη από πολλών ετών. Επειδή μάλιστα είναι και γαμπρός μας, ως σύζυγος διακεκριμένης επιστήμονος από το Ανατολικό Σέλινο, εκπληρώνει σήμερα ένα μέρος του χρέους του προς την Κρήτη.

Φίλε κ. Καθηγητά, δικός σας ο λόγος.

Οι παραινέσεις προς την εξουσία στην Ορθόδοξη παράδοση.

Καθηγ. Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης

Λισθάνομαι πολύ μεγάλη χαρά και τιμή που βρίσκομαι σήμερα εδώ αυτή την ημέρα της γιορτής για να συμμετάσχω στην ευφροσύνη της τεσσαρακοστής επετείου της λειτουργίας της Ορθόδοξης Ακαδημίας Κρήτης και θέλω από καρδιάς να ευχαριστήσω τον αγαπητό και σεβαστό συνάδελφο Αλέξανδρο Παπαδερό, την ψυχή αυτού του Ιδρύματος, γιατί μου δίνει σήμερα την ευκαιρία να βρίσκομαι μεταξύ σας.

Την Κυριακή της Ορθοδοξίας θυμούμαστε και τιμούμε τις παραδόσεις της θρησκείας και του γένους μας. Τις παραδόσεις, που προσδιορίζουν την ταυτότητά μας. Οι παραδόσεις αυτές δεν είναι μόνο θρησκευτικές, γιατί η Ορθόδοξη δεν είναι απλώς μια θρησκευτική ομολογία αλλά συνιστά ένα ευρύτατο και περιεκτικό όραμα του κόσμου, ένα όραμα που νοηματοδοτεί τον κόσμο και τη ζωή.

Στους κόλπους της Ορθοδοξίας συντελείται η αλληλοπεριχώρηση πνευματικών παραδόσεων και βιωματικών εμπειριών, δια των οποίων καθίσταται υπαρκτική πραγματικότητα η χριστιανική διδασκαλία. Στη σημερινή ομιλία δεν θα αναφερθώ στο θέμα από θεολογικής σκοπιάς για να εικονογραφήσω ό,τι ανέφερα για τη βίωση της Ορθοδοξίας ως υπαρκτικής πραγματικότητας. Θα προσεγγίσω το θέμα από έναν άλλο δρόμο, εκείνον της ιστορίας των πολιτικών ιδεών. Ειδικότερα, προτείνω μια περιήγηση στον ιστορικό χρόνο για να παρακολουθήσουμε τις παραινέσεις των εκφραστών της Ορθόδοξης παράδοσης, κυρίως των φορέων της ιεροσύνης, προς την πολιτική εξουσία.

Είναι γεγονός, όπως λέγεται συχνά στις μέρες μας, ότι Εκκλησία και Πολιτεία είναι σφαίρες διακριτές αλλήλων και

οφείλουν να είναι χώροι διακριτής ύπαρξης και δράσης. Ωστόσο, από την ίδια τη σύστασή της η Εκκλησία έχει γνώμη για την κοινωνία των ανθρώπων και τη γνώμη αυτή εκφράζει προς τους πιστούς, αλλά και προς τους φορείς της εξουσίας, στους οποίους δεν επιδιώκει να υπαγορεύσει το περιεχόμενο και τον τρόπο άσκησης του έργου τους, αλλά προς τους οποίους επιχειρεί κατά καιρούς να προσφέρει συμβουλές, παραινέσεις, πνευματική και ηθική συναντίληψη, ώστε επιτελώντας το δικό τους έργο να αποβαίνουν συνεργοί της αποστολής, που επιδιώκεται η Εκκλησία στον κόσμο, για τον καθαγιασμό της ζωής των ανθρώπων επάνω στη γη. Αυτό είναι το νόημα της πατερικής αντίληψης της πολιτικής και η κλασικότερη έκφραση αυτής της στάσης του χριστιανού ποιμένα βρίσκεται οπωσδήποτε μεταξύ των ανατολικών πατέρων, μεταξύ των πατέρων που έγραψαν στα ελληνικά δηλαδή, στον άγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο. Οι φορείς της χριστιανικής πολιτικής σκέψης φυσικά δεν υπήρξαν όλοι άγιοι. Υπήρξαν όμως άνθρωποι με ζωηρή συνείδηση των πνευματικών τους ευθυνών και με βαθιά συναίσθηση των υποχρεώσεων που απέρρεαν από την ιδιότητά τους ως διερχομένων των χριστιανικών αξιών. Το στοιχείο της συναίσθησης της ευθύνης του φορέα της πνευματικής πράξης διατηρεί αμείωτο το ενδιαφέρον των κειμένων που απαρτίζουν την Ορθόδοξη παράδοση πολιτικού στοχασμού παρά τη μεγάλη απόσταση των κειμένων αυτών από μας, κατά πρώτο λόγο χρονικά, αλλά και γλωσσικά, κοινωνικά και ιδεολογικά. Θα μου επιτρέψετε να αναφερθώ δειγματοληπτικά, όχι εξαντλητικά, σ' αυτήν την παρακαταθήκη, αφού πρώτα ανατρέξω στις ιστορικές και πνευματικές καταβολές του πολιτικού λόγου της Ορθόδοξης παράδοσης. Οι καταβολές ανάγονται στις επιβιώσεις της πολιτικής σκέψης της κλασικής αρχαιότητας μετά την κάμψη και υποχώρηση της δημοκρατικής ιδεολογίας στο τέλος του 4ου αιώνα.

Ο θάνατος του Δημοσθένη, το 322, ένα χρόνο μετά το θάνατο του Αλεξάνδρου του Μεγάλου, συμβολίζει κατά κάποιο τρόπο το τέλος της δημοκρατικής παρακαταθήκης της αρχαίας ελληνικής σκέψης. Ο κλασικός στοχασμός ως κανονιστικός πολιτικός λόγος επιβιώνει με τις μοναρχικές εκδοχές του, όπως αυτές αντιπροσωπεύονται από τον Πολιτικό του Πλάτωνα, ένα από τα όψιμα έργα του Αθηναίου φιλοσόφου, και τους λόγους του Ισοκράτη, ιδίως τους παραινετικούς λόγους του προς τους βασιλείς της Κύπρου, τον Νικοκλή, τον Δημόνικο, τον λόγο για τον βασιλέα της Σαλαμίνας Ευαγόρα και άλλα αντίστοιχα κείμενα. Εδώ εντοπίζονται ακριβώς οι ελληνικές πηγές της πολιτικής παράδοσης του χριστιανικού κόσμου. Οι ιδέες των εμβληματικών αυτών κειμένων της ελληνικής πολιτικής παρακαταθήκης συναντήθηκαν στις μεγάλες ελληνιστικές μοναρχίες με τις πολιτικές παραδόσεις των λαών της Εγγύς και της Μέσης Ανατολής. Η τελική σύνθεση συναπάρτισε την ιδεολογία της αγαθής μοναρχίας, που ασκείται ως διακονία των υπηκόων, και ως αυστηρή επιτέλεση καθηκόντων μάλλον παρά κάρπωση και απόλαυση της εξουσίας. Η ρωμαϊκή συμβολή στην ιδεολογία αυτή προήλθε από τον αυτοκράτορα Μάρκο Αυρήλιο και τον πολιτικό στωικισμό του έργου του Εις εαυτόν. Ο Μάρκος Αυρήλιος μεταβάλλει την ιδεολογία της αγαθής μοναρχίας σε κώδικα πολιτικής ηθικής ή καλύτερα σε ηθική της εξουσίας. Αυτό υπήρξε το διανοητικό υπόστρωμα του εκχριστιανισμού της πολιτικής σκέψης από όπου πήγασε η Ορθόδοξη παράδοση των παραινέσεων προς την εξουσία.

Όταν η κλασική ιδέα της αγαθής μοναρχίας συναντήθηκε με τη διδασκαλία της Καινής Διαθήκης, ιδίως με τα εξόχως πολιτικά κείμενα του Αποστόλου Παύλου, όπως η προς Ρωμαίους επιστολή, προέκυψε η χριστιανική πολιτική σκέψη, την οποία

ο Άγιος Αυγουστίνος συνέδεσε με την προσδοκία της δημιουργίας της πόλεως του Θεού. Στη χριστιανική αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης, η επιβολή και επιβίωση της χριστιανικής πολιτικής εξουσίας για περισσότερο από χίλια χρόνια έθεσε τους φορείς της πνευματικής ζωής, δηλαδή κυρίως τον Ορθόδοξο κληρο, ενώπιον της ευθύνης της καθοδήγησης, της συμβουλής, της ηθικής εγκαρδίωσης, της παραμυθίας, αλλά και του ελέγχου, όταν ανέκυπτε η ανάγκη. Έτσι προέκυψε η Ορθόδοξη παράδοση του πολιτικού στοχασμού. Οι πατέρες, που απαρτίζουν αυτή την παράδοση, περιλαμβάνουν τον Συνέσιο Κυρήνης, Επίσκοπο Πτολεμαΐδος, τον Αγαπητό, διάκονο της Αγίας Σοφίας, τον Άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό, τον Ηγούμενο της Μονής Στουδίου Θεόδωρο, τους Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως Φώτιο και τον μαθητή του Νικόλαο Μυστικό, τον Αρχιεπίσκοπο Βουλγαρίας Θεοφύλακτο, τον μοναχό και λόγιο Νικηφόρο Βλεμμύδη και τον Πατριάρχη Αντώνιο Δ'. Όπως φαίνεται από αυτή την τελείως κατ' επιλογήν απαρίθμηση η χριστιανική πολιτική σκέψη, όπως διερχομένη από τους φορείς της ιεροσύνης, εκτείνεται σε όλο το χρονικό εύρος της βυζαντινής ιστορίας από τα πρωιμότερα χρόνια, όταν οι μνήμες του αρχαίου κόσμου παρέμεναν ακόμη ζωντανές ως το τέλος της αυτοκρατορίας.

Το περίγραμμα όλης της παράδοσης τίθεται ήδη στο μεταίχμιο ακριβώς του αρχαίου κόσμου προς τον χριστιανικό Μεσαίωνα από τον Συνέσιο, επίσκοπο Πτολεμαΐδος. Ο Συνέσιος, ο οποίος είχε γεννηθεί στην πόλη Κυρήνη της Πενταπόλεως υπήρξε νεοπλατωνικός στην παιδεία του και βρίσκεται ακριβώς στο μεταίχμιο μεταξύ του εθνικού και χριστιανικού κόσμου, όπως φαίνεται από τον λόγο, τον οποίον εξεφώνησε προς τον βασιλέα Αρκάδιο το έτος 400 μ.Χ. στην Κωνσταντινούπολη. Στο κείμενο αυτό, ο Συνέσιος, ο οποίος προς το τέλος της ζωής του έγινε επίσκοπος Πτολεμαΐδος στην Βόρειο Αφρική, συνδυάζει την παρακαταθήκη της αρχαίας παιδείας με τη χριστιανική διδασκαλία. Προβάλλει το πρότυπο του καλού βασιλέως, ο οποίος έχει ως πρότυπο τον Θεό και ως εκ τούτου πρέπει να μεταχειρίζεται τους υπηκόους του, όπως ο Θεός μεταχειρίζεται τους ανθρώπους, τα παιδιά του, με αγάπη και δικαιοσύνη. Συγχρόνως απηχώντας την αρχαία Αριστοτελική παράδοση ο Συνέσιος προβαίνει στη διάκριση μεταξύ βασιλέως και τυράννου και τονίζει ότι η βασιλεία είναι υπηρέσια. Είναι υπηρέσια των υπηκόων και ως εκ τούτου η βασιλικότερα των αρετών είναι η φρόνησις, που θα καθοδηγήσει αυτή τη διακονία. Δεν λείπει όμως από το κείμενό του και η διάσταση του ελέγχου και της κριτικής. Αναφέρεται στην τάση της βασιλικής αυλής προς τη χλιδή και την πολυτέλεια και προειδοποιεί τον αυτοκράτορα κατά των εκτροπών που μπορεί να προκύψουν από αυτή την προδιάθεση.

Στον λόγο περί βασιλείας του Συνεσίου, συγκλίνει η παλαιότερη παράδοση της αγαθής μοναρχίας με τη χριστιανική διδασκαλία και το ίδιο το κείμενο στην απαρχή του χριστιανικού Μεσαίωνα αποβαίνει η πηγή της μεταγενέστερης χριστιανικής πολιτικής σκέψης, τόσο σε Ανατολή, όσο και στη Δύση από τις λατινικές του μεταφράσεις και φαίνεται να είναι γνωστό σε όλους τους χριστιανούς πατέρες του Μεσαίωνα. Ακολουθεί στις αρχές του 6ου αιώνα, στα χρόνια του αυτοκράτορος Ιουστινιανού, στη μεγάλη εποχή της τελευταίας απόπειρας της ανασυγκρότησης της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας σε όλο το εύρος του αρχαίου ρωμαϊκού κόσμου, ο Αγαπητός, «διάκονος της Αγιοτάτης του Θεού Μεγάλης Εκκλησίας». Είναι ο διάκονος της Αγίας Σοφίας, ο οποίος απευθύνει προς τον βασιλέα Ιουστινιανό το έτος 530 Έκθεσιν κεφαλαίων παραινετικών. Στο πρώιμο αυτό κείμενο προβάλλεται το ιδεώδες της θεοκρατικής μοναρχίας. Η βασιλεία του χριστιανού μονάρχη,

του Ορθόδοξου αυτοκράτορα, είναι δεδομένη άνωθεν και παντελώς ανεξέλεγκτη επί της γης. Οι κυριότερες αρχές της είναι η εύνοια, η ευσέβεια και η φιλανθρωπία. Ο βασιλεύς πρέπει να είναι φιλόσοφος απηχώντας τις απόψεις του Συνεσίου. Αλλά αν η αγάπη της σοφίας είναι η απαρχή της φιλοσοφίας, της ίδιας της σοφίας η αρχή είναι ο φόβος του Θεού. Ο βασιλεύς οφείλει να είναι ευεργέτης και σωτήρ των υπηκόων και έμψυχος νόμος (κεφ. 47), ώστε να ελέγχει και τον εαυτό του αφού δεν υπάρχει άλλη δύναμη να τον ελέγξει επί της γης. Αυτό το κείμενο, το οποίο διακρίνεται για την καλλιπεία του ελληνικού λόγου στον οποίο εκφράζεται, θεωρήθηκε πρότυπο ρητορικού ύφους στη μεσαιωνική παιδεία και χρησιμοποιήθηκε ως διδακτικό εγχειρίδιο στα σχολεία της Εκκλησίας και της πολιτείας και ως εκ τούτου παραδόθηκε από πλήθος χειρογράφων και αργότερα χρησιμοποιήθηκε στις έντυπες μορφές του μετά τον 16ο αιώνα ως διδακτικό εγχειρίδιο στα σχολεία σε όλη τη διάρκεια της οθωμανικής περιόδου. Μόνο στον 16ο αιώνα αριθμούνται είκοσι εκδόσεις. Με την πληθώρα αυτή των χειρογράφων που το παρέδωσαν και τις εκδόσεις που το κατέστησαν ευρύτερα προσιτό αποβαίνει το συχνότερα χρησιμοποιημένο κείμενο από όλη την παλαιότερη φιλολογία και κεντρική πηγή στην παράδοση της βυζαντινής πολιτικής σκέψης.

Ωστόσο η χριστιανική πολιτική σκέψη δεν είναι μόνο παλαιότερη, αλλά, όπως έδειξε τελείως από τις απαρχές της αυτοκρατορίας ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, μπορεί να αποβεί και οφείλει να είναι και ελεγκτική, όταν αυτό απαιτηθεί από τις περιστάσεις. Η μεγάλη κρίση της αυτοκρατορίας και της κοινωνίας τον 8ο και τον 9ο αιώνα, η Εικονομαχία, έδωσε την ευκαιρία να εκδηλωθεί η ελεγκτική διάσταση της πολιτικής σκέψης και επιπλέον να διατυπωθεί ρητά από πλευράς της Εκκλησίας η διακριτή αποστολή Εκκλησίας και Πολιτείας. Θα σας θυμίσω ακριβώς και λόγω της επικαιρότητάς τους τη σημερινή ημέρα, δύο κείμενα τα οποία είναι εμπνευσμένα από το ζήτημα της τιμής των αγίων εικόνων. Το ένα κείμενο ανήκει στον μεγάλο ποιητή της Εκκλησίας, τον Άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό. Πρόκειται για τον δεύτερο Λόγο προς τους διαβάλλοντες αγίας εικόνας. Στο κείμενο αυτό ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός έχει την ευκαιρία να προβεί στη διάκριση της αποστολής της Εκκλησίας από εκείνην της Πολιτείας. Γράφει λοιπόν ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός: «Ου βασιλέων εστι νομοθετείν τη Εκκλησία».

Αυτή είναι η πρώτη ρητή διάκριση μεταξύ της πολιτικής ευπραξίας, που ανήκει στους βασιλείς, στους άρχοντες, που φέρουν το εγκόσμιο ξίφος, και της εκκλησιαστικής θεσμοθεσίας, η οποία ανήκει αποκλειστικά στους φορείς της ιεροσύνης, στους πατέρες και τους ποιμένες. Ακολουθεί λίγο αργότερα στις αρχές του 9ου αιώνα ο ηγούμενος της Μονής Στουδίου της Κωνσταντινούπολης Θεόδωρος, ο οποίος σε μια από τις επιστολές του διαχωρίζει και πάλι τις αρμοδιότητες του βασιλέως και της Εκκλησίας.

Βλέπομε εδώ δύο κείμενα, τα οποία εμπνέει η υπεράσπιση της σημασίας των εικόνων ως στοιχείων της Ορθόδοξης λατρείας, που δίνουν όμως την ευκαιρία στους φορείς της ιεροσύνης να ομιλήσουν για την αναρμοδιότητα της κοσμικής εξουσίας να επεμβαίνει στα θέματα της πίστεως. Η αποστολή της κοσμικής εξουσίας είναι το «διαλλάττειν τα σαρκικώς διαφορούμενα», τα ζητήματα του κόσμου που αναφέρονται στην επίγεια ζωή των ανθρώπων.

Η παράδοση του προβληματισμού για τον ενδεδειγμένο ρόλο της πολιτικής εξουσίας από την σκοπιά της Εκκλησίας δημιουργεί ορισμένα κείμενα, τα οποία επικράτησε να ονομάζονται «κάτοπτρα των ηγεμόνων», με την έννοια ότι εμφανίζουν ενώπιον του ηγεμόνου, του βασιλέως, ένα κάτοπτρο στο

οποίο οφείλει να διακρίνει τα ενδεδειγμένα του χαρακτηριστικά. Στη χριστιανική παράδοση τόσο της Ανατολής, όσο και της Δύσεως υπάρχει πληθώρα τέτοιων κειμένων. Στην Ανατολή το σημαντικότερο ίσως κάτοπτρο γραμμένο στην ελληνική γλώσσα ανήκει στον Πατριάρχη Κωνσταντινούπολης Φώτιο τον Μέγα, ο οποίος περιλαμβάνει το κείμενο αυτό σε μια επιστολή που απευθύνει στον άρτι βαπτισθέντα ηγεμόνα της Βουλγαρίας Βόριδα, ο οποίος προς τιμήν του Βυζαντινού Αυτοκράτορα ονομάστηκε Μιχαήλ. Επιγράφεται το κείμενο αυτό Τί εστί έργον Άρχοντος, Φώτιος ο Αγιώτατος Πατριάρχης Κωνσταντινούπολης προς Μιχαήλ τον Άρχοντα Βουλγαρίας. Αυτή η παραινέση μας δείχνει ακριβώς τη σύλληψη και τον προσδιορισμό του ρόλου του φορέα της κοσμικής εξουσίας, όπως τον βλέπει η Εκκλησία.

Ο ίδιος ο άρχοντας, ο ηγεμόνας, κατά τον Φώτιο οφείλει με τη ζωή του και τα έργα του να γίνει η παραινέση των καλών και των μεγάλων προς ολόκληρο το ανθρώπινο γένος. Πρόκειται για κείμενο σημαντικότερο στο οποίο κατοπτρίζεται ο ωκεανός της παιδείας του ιερού Φωτίου. Στις νουθεσίες του προς τον Βόριδα-Μιχαήλ ακούμε τον Ισοκράτη και τον Σενέκα: «διστάσαστε τις απόψεις του Αριστοτέλη περί διανεμητικής δικαιοσύνης και βλέπουμε πως συνδιαλέγεται με τις παραινέσεις του Συνεσίου και του Αγαπητού όλη η μεταγενέστερη παράδοση. Μαζί με το έργο του Αγαπητού, τα πολιτικά κεφάλαια προς τον Ιουστινιανό, και τα κείμενα του Θεοφυλάκτου, Αρχιεπισκόπου Βουλγαρίας, και του Νικηφόρου Βλεμμύδη, που θα δούμε στη συνέχεια, το κείμενο του Φωτίου απαρτίζει το σώμα των σημαντικότερων κατόπτρων των ηγεμόνων στη βυζαντινή παράδοση.

Ο διάδοχος και μαθητής του ιερού Φωτίου, ο Πατριάρχης Νικόλαος Μυστικός, με μια δική του παραινέση προς τους φορείς της εξουσίας μας αποκαλύπτει και μια άλλη χρήση αυτής της φιλολογίας, που ήδη είναι αισθητή και στο κείμενο του Φωτίου, που απευθύνεται προς ένα ηγεμόνα εκτός της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ο οποίος προσήλθε στο χριστιανισμό. Ο Νικόλαος ο Μυστικός γράφει και προς μη χριστιανούς για να τους προσφέρει τις παραινέσεις του και μάλιστα γράφει εις τον Σαρακηνό Εμίρη της Κρήτης, προς τις αρχές του 10ου αιώνα, για να τον παροτρύνει να σταματήσει τις επιδρομές του και τις αιχμαλωσίες των κατοίκων της Κύπρου. Θα μου επιτρέψετε να σας διαβάσω δυο αποσπάσματα από αυτή την επιστολή του Πατριάρχου Κωνσταντινούπολης προς τον Εμίρη της Κρήτης: «Δύο κυριότερες πάσης της εν γη κυριότητος η τε των Σαρακηνών και η των Ρωμαίων υπερανέχουσι και διαλάμπουσι ώσπερ οι δύο μεγάλοι εν τω στερεώματι φωστήρες. Και δει κατ' αυτό γε τούτο μόνον κοινωνικώς έχουν και αδελφικώς». Πρόκειται δηλαδή για μια προσπάθεια να χρησιμοποιηθεί η παλαιότερη πολιτική φιλολογία και στη ρύθμιση των εξωτερικών σχέσεων της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Συμπληρώνει όμως ο Πατριάρχης, με την ευκαιρία αυτής της επικοινωνίας: «ο εις αρχήν καταστάς δίκαιος αν ειη σπουδήν ποιείσθαι και διαπρέπειν».

Το μέγιστο κατόρθωμα του άρχοντος λοιπόν είναι η άσκηση της δικαιοσύνης, όπως λέγεται και στους χριστιανούς ηγεμόνες. Αυτά λοιπόν χρησιμοποιούνται από τον Πατριάρχη για να πείσει τον Σαρακηνό Εμίρη της Κρήτης να πολιτευθεί ως δίκαιος φορέας της μοναρχικής εξουσίας.

Στην παράδοση προστίθεται αργότερα το κείμενο Παιδεία βασιλική του Αρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Θεοφυλάκτου, ο οποίος απευθύνει νουθεσίες προς τον βασιλόπαιδα Κωνσταντίνο, υιό του αυτοκράτορος Μιχαήλ του Ζ'. Όπως και τα άλλα κείμενα αλλά ίσως πιο επιτεταμένα σ' αυτή την περίπτωση λόγω της ανάπτυξης του ενδιαφέροντος για την κλασική παιδεία από τον 11ο αιώνα και εξής στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία,

το κείμενο αυτό διαθέτει πλείστες κλασικές αναφορές στον Πλάτωνα, τον Πολύβιο, τον Θεμίστιο και τον Συνέσιο. Χρησιμοποιεί και ο Θεοφύλακτος τη διάκριση μεταξύ τυραννίας και βασιλείας, τονίζοντας ότι η μεν τυραννία ασκείται υπέρ του ιδίου συμφέροντος, ενώ η βασιλεία, η νόμιμη μοναρχική εξουσία, ασκείται υπέρ των υπηκόων. Η θρησκεία αποτελεί τη βάση και το θεμέλιο της βασιλείας και ο βασιλεύς οφείλει να διακρίνεται από δύο αρετές που πρέπει να είναι και τα παραδείγματα προς τους υπηκόους του, πρώτον την ικανότητά του για την κρίση και την επιλογή των φίλων του και δεύτερον για την άσκηση της φιλανθρωπίας. Αντίστοιχες ιδέες εκφράζει και ο μοναχός και λόγιος Νικηφόρος Βλεμμύδης, ο οποίος μας μεταφέρει στον κόσμο της Αυτοκρατορίας της Νικαίας, του κράτους δηλαδή στο οποίο κατέφυγε η βυζαντινή αυλή μετά τη λατινική άλωση της Κωνσταντινουπόλεως το 1204. Ο Νικηφόρος Βλεμμύδης, ως αυλικός και ως παιδαγωγός των ηγεμόνων, είχε συντάξει ένα λαμπρό κείμενο με τον τίτλο Ανδρίας Βασιλικός, στον οποίο σμιλεύει κατά κάποιο τρόπο τα γνωρίσματα του αγαθού μονάρχη. Το 1255, του προετάθη να γίνει Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, αλλά δεν το δέχθηκε και προτίμησε το μοναχικό στάδιο. Σ' έναν άλλο του λόγο, Οποίον δει είναι τον βασιλέα, μας δίνει τον επιγραμματικότερο ορισμό της βασιλείας. Τι είναι η βασιλεία ερωτά, και απαντά «έστι αυτή λαού στηριγμός αμετακίνητος». Βλέπουμε εδώ να προϋποτίθεται και να αναβλύζει στην επιφάνεια ενός χριστιανικού κειμένου όλη η αρχαία παράδοση της πολιτικής σκέψης.

Όστόσο η χριστιανική αυτοκρατορία, παρά την επάνοδο στην Κωνσταντινούπολη το 1261, την ανάκτησή της από τους Έλληνες, βαδίζει πλέον προς το τέλος της. Περισιφίγγεται από τα στίφη των εχθρών και γίνεται αντικείμενο ασέβειας από άλλους ήσσονες χριστιανούς ηγεμόνες. Τότε και πάλι η Εκκλησία ασκεί τον παραινετικό της λόγο ως έλεγχο αυτής της ασέβειας. Έχουμε ένα καταπληκτικό παράδειγμα, που προέρχεται το έτος 1395 από τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Αντώνιο τον Δ', ο οποίος γράφει προς τον μεγάλο Ρήγα της Μοσχολίας, τον Ρώσο ηγεμόνα, ο οποίος ανακαλείται στην τάξη από τον Πατριάρχη για την ασέβεια που είχε εκδηλώσει προς τον αυτοκράτορα των Ρωμαίων. Γράφει λοιπόν ο Πατριάρχης:

Ει γαρ και συγχωρήσει Θεού τα έθνη περιεκύκλωσαν την αρχήν του βασιλέως και τον τόπον αλλά μέχρι της σήμερον την αυτήν χειροτονίαν έχει ο βασιλεύς παρά της Εκκλησίας και την αυτήν τάξιν και τας αυτάς ευχάς και τω μεγάλω χριεταιί μύρω και χειροτονείται βασιλεύς και αυτοκράτωρ των Ρωμαίων, πάντων δηλαδή των χριστιανών και εν παντί τόπω και παρά πάντων Πατριαρχών και Μητροπολιτών και Επισκόπων μνημονεύεται το όνομα του βασιλέως ένθα ονομάζονται χριστιανοί.

Αυτή είναι η ιδέα της μίας Ορθόδοξης αυτοκρατορίας, όπου ο "κράτιστος και άγιος αυτοκράτωρ" είναι "ορθοδοξότατος και πιστώτατος και πρόμαχος της Εκκλησίας και εκδικητής". Όλοι οι Ορθόδοξοι, διακηρύσσει ο Πατριάρχης, συνιστούν μια ενιαία κοινότητα πιστών, της οποίας κορυφή είναι ο αυτοκράτωρ και της οποίας τη συνοχή περιφρουρεί η Εκκλησία, που ορθοτομεί τον λόγον της αληθείας. Ο Πατριάρχης εμφανίζεται εύγλωττος εκφραστής της μεσαιωνικής πολιτικής σκέψης κηρύττοντας την ενότητα της αυτοκρατορίας και της Εκκλησίας και την οικουμενικότητα της χριστιανικής αυτοκρατορίας ως αρχές της πίστης παρά τα βλοσυρά δεδομένα της πολιτικής πραγματικότητας, που περισφίγγουν αυτή την ιδεολογική αντίληψη της ενιαίας χριστιανικής κοινωνίας.

Το 1453, 58 χρόνια αφού γράφει ο Πατριάρχης Αντώνιος, η υπερχιλιετής αυτή παράδοση της χριστιανικής παραινετικής φιλολογίας έφτασε στο τραγικό και βίαιο τέλος της με την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως και την κατάλυση της χρι-

στιανικής αυτοκρατορίας. Η Ορθόδοξη Εκκλησία βρέθηκε εν αιχμαλωσία αντιμετώπιση με την πρόκληση της συνύπαρξης με έναν αλλόθρησκο κυρίαρχο, προς τον οποίο φυσικά δεν μπορούσε να απευθύνει πλέον παραινέσεις και νοουθεσίες. Για να διασφαλίσει την επιβίωση του ποιμνίου της στο αλλόθρησκο κράτος, η Εκκλησία αντιμετώπισε την πρόκληση με την επεξεργασία κατ' οικονομίαν λύσεων και ιδεολογικών προσαρμογών, που εν τέλει, πολύ συχνά δια της οδού του μαρτυρίου, υπηρέτησαν τον στόχο της επιβίωσης του χριστιανικού λαού. Η διανοητική κληρονομιά της Εκκλησίας και η πολιτική της έκφραση με την παραινετική φιλολογία προς τους ηγεμόνες βρήκε δύο διεξόδους μεταλαμπάδευσης και επιβίωσης υπό τις συνθήκες της δουλείας. Η μία διεξόδος υπήρξε εκείνη της παιδείας. Τα κείμενα του Συνεσίου, του Αγαπητού, του Θεοφύλακτου, όπως και οι προχριστιανικές πηγές των ιδεών τους, ιδίως τα κείμενα του Ισοκράτη, έγιναν τα αναγνώσματα για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στα σχολεία της Εκκλησίας κατά τους χρόνους της δουλείας. Έτσι η διανοητική παρακαταθήκη παρέμεινε ζωντανή στη συνείδηση του Γένους ως στοιχείο της παιδείας του. Αυτό αποδεικνύεται από τα πολλά μεταβυζαντινά χειρόγραφα που παραδίδουν αυτή τη φιλολογία, τα πλείστα εξ αυτών μαθηματάρια στα ελληνικά σχολεία. Από τα χειρόγραφα τα κείμενα της παραινετικής φιλολογίας προς τους χριστιανούς ηγεμόνες πέρασαν στα έντυπα διδακτικά εγχειρίδια και παρέμειναν μέχρι την έλευση της νεωτερικότητας με τη συγκρότηση του εκπαιδευτικού συστήματος του ελληνικού κράτους, που κατήργησε πλέον τη διδασκαλία των χριστιανικών κειμένων, το θεμελιώδες συστατικό της παιδείας του Γένους, κυρίως για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.

Η δεύτερη διεξόδος της επιβίωσης της χριστιανικής παραινετικής φιλολογίας, υπήρξε η υιοθέτηση και καλλιέργεια της στις αυλές των Ρουμάνων ηγεμόνων της Μολδαβίας και της Βλαχίας κατά την προφαναριωτική περίοδο, κατά την περίοδο, που οι χριστιανικές αυτές ορθόδοξες ηγεμονίες βρίσκονταν υπό οθωμανική επικυριαρχία. Από αυτή την οδό παραδόθηκαν τα σημαντικότερα χειρόγραφα και ιδίως οι σημαντικότερες παραφράσεις των κειμένων, περιλαμβανομένων εκείνων του Ισοκράτη, στα νέα ελληνικά. Αυτό υπήρξε το παιδευσιακό υπόστρωμα για μια ακόμη, τελική πλέον, μεταμόρφωση της αρχαίας παράδοσης των παραινέσεων προς τους ηγεμόνες. Όταν οι πηγές της παραινετικής φιλολογίας στις νεοελληνικές, ως επί το πλείστον, εκδοχές τους παρνούμε ως μέρος της εκπαιδευτικής σκευής τους στους λογίους του Διαφωτισμού, όπως τον Ιώσηπο Μοισιόδακα, τον Δημήτριο Καταρτζή, ακόμη και τον Ευγένιο Βούλγαρη, θα προσφέρουν το υπόστρωμα και το λεξιλόγιο για τη διατύπωση της θεωρίας της αγαθής μοναρχίας, η οποία όμως πλέον, στον αιώνα των φώτων, αναμένεται ότι θα δοκιμασθεί, κυρίως από τις μεταρρυθμίσεις που θα εισαγάγει στην παιδεία και την κοινωνία. Με τους παλλαπούς αυτούς τρόπους η χριστιανική φιλολογία των παραινέσεων προς την πολιτική εξουσία παρέμεινε ζωντανή και παραδόθηκε ως οργανικό τμήμα της διανοητικής παρακαταθήκης του νέου ελληνισμού. Αυτό, που εν κατακλείδι μπορούμε να συγκρατήσουμε εμείς σήμερα, από τα μηνύματα αυτής της λαμπρής παρακαταθήκης του ελληνικού λόγου, διότι δεν είναι μόνο το περιεχόμενο των ιδεών αλλά και το κάλλος του λόγου που χαρακτηρίζει αυτή τη φιλολογία, είναι η ζωντανή υπόμνηση της ευθύνης ενώπιον Θεού και ανθρώπων, που τώρα πλέον, στις δημοκρατικές κοινωνίες, δεν υπέχουν μόνο οι άρχοντες, οι φορείς της εξουσίας, αλλά υπέχουμε όλοι μας ως φορείς ελευθεριών, δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Ευχαριστώ πολύ για την υπομονή σας.

Από τη συμμετοχή του προσωπικού σε διάφορες εκδηλώσεις

Γεν. Διευθυντής Ιανουάριος

20. Κοπή Αγιοβασιλόπιτας του Συλλόγου Γυναικών και της Ενορίας Κολυμβαρίου, καθώς και του Συλλόγου κυριών και δεσποινίδων Κισάμου "Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ".
27. Κοπή Αγιοβασιλόπιτας του Περιφερειακού Τμήματος Κισάμου του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού στο Καστέλλι.
- 9.-11. Αθήνα.
- 10. Συμμετοχή στην ετήσια εκδήλωση της Εστίας Αποφοίτων της Ι. Θεολογικής Σχολής της Χάλκης. Το απόγευμα της ίδιας ημέρας μετάβαση στη Λειβαδιά με τον Σεβασμ. Αρχιεπίσκοπο Κρήτης *Ειρηναίο*, όπου συναντήθηκαν με τον νέον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος *Ιερώνυμον*, στον οποίον εξέφρασαν συγχαρητήριες ευχές για την επάξια εκλογή του. Ο Μακαριώτατος ευχαρίστησε για την επίσκεψη αυτή και ακολούθησε μακρά συζήτηση επί εκκλησιαστικών ζητημάτων σε ιδιαίτερως φιλική ατμόσφαιρα.
 - 11. Ετήσια εκδήλωση της αδελφότητας των Οφφικιάλων του Οικ. Πατριαρχείου για το Νέον Έτος. Ανέπτυξε το θέμα: "Η Ορθοδοξία σε διάλογο: Εμπειρίες από την Ορθόδοξο Ακαδημία Κρήτης".

Φεβρουάριος

28. Σύσκεψη υπό την προεδρία του Σεβασμ. Αρχιεπισκόπου Κρήτης *Ειρηναίου* στο Ηράκλειο με αντικείμενο την ετοιμασία Τόμου προς τιμήν του Σεβασμ. Μητροπολίτου πρ. Κισάμου και Σελίνου *Ειρηναίου*. Έλαβαν επίσης μέρος οι Σεβασμ. Μητροπολίτες Λάμπης, Συβρίτου και Σφακιών *Ειρηναίος*, Κισάμου και Σελίνου *Αμφιλόχιος*, Κυδωνίας και Αποκορώνου *Δαμασκηνός* και ο Παναγιώτης *Μαρεντάκης*.

Μάρτιος

17. Τελετή παράδοσης της Διοικήσεως του Ναυστάθμου Κρήτης από τον υποναύαρχο *Ιωάννη Γραμματικάκη* στον αρχιπλοίαρχο *Στέλιο Φενέκο*.
- Έναρξη του προγράμματος Επιμόρφωσης Ενηλίκων - Τμήμα Βυζαντινής Μουσικής/ Ψαλτικής στον Δήμο Κολυμπαρίου.
19. Διάλεξη της *Χρυσούλας Τζομπανάκη*, αρχιτέκτονος μηχανικού - αρχαιολόγου με την ευκαιρία της έκδοσης του νέου βιβλίου της «Η Αρχιτεκτονική στην Κρήτη-Περίοδος των Νεωτέρων Χρόνων, Τόμος Α2», που οργάνωσε το ΤΕΕ - Τμήμα Δυτικής Κρήτης.
23. Δεξίωση προς τιμήν του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων *Ευριπίδη Στυλιανίδη*, στα πλαίσια του πολιτικού μνημοσύνου για τους *Ελευθέριο* και *Σοφοκλή Βενιζέλο*.

* Η *Εμμανουέλα Λαρεντζάκη* έλαβε μέρος στη Γενεΐη σε συνεδρία της Κεντρικής Επιτροπής του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών (Π.Σ.Ε.), της οποίας είναι μέλος. Στα πλαίσια της συνεδρίας αυτής (12.-21. Φεβρουαρίου) έγινε (την Κυριακή, 17.2.) στον Καθεδρικό Ναό του Αγίου Πέτρου ειδική εορταστική τελετή για την επέτειο 60 χρόνων από την ίδρυση του Π.Σ.Ε. Τον θείο λόγον εκήρυξε ο Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης *Βαρθολομαίος*, με αφετηρία το χωρίον Α' Κορ. 1,10: «*Παρακαλώ δέ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τό αὐτό λέγητε πάντες, καί μή ἦ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἥτε δέ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῦ καί ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ*»

Το προσωπικό της ΟΑΚ στα Π. Ρούματα

Στις 9. Ιανουαρίου ο Γεν. Διευθυντής και το προσωπικό της ΟΑΚ επισκέφθηκαν το ορεινό και ιστορικό κεφαλοχώρι των Παλαιών Ρουμάτων. Στη διάρκεια κοινού γεύματος συζήτησαν με άνεση θέματα συνεργασίας και αλληλεγγύης προς καλύτερη ανταπόκριση στις ανάγκες του προγράμματος του Ιδρύματος κατά το αρχόμενο έτος.

Επισκέψεις/ Φιλοξενίες

- * Καθηγ. *Στυλ. Παπαδόπουλος* με τη σύζυγό του *Σωτηρία*, τους οποίους συνόδευαν ο π. Αντ. *Σαπουνάκης* και ο π. Ι. *Μαστοράκης*.
- * *Αναστ. Λαλάγκου*. Συνεργασία με τον Γεν. Διευθυντή για θέματα Εκκλησιαστικής Εκπαιδεύσεως (εκπόνηση διδακτορικής διατριβής).
- * *Dorle Eisenmann* από τη Γερμανία έμεινε και πάλι κοντά μας (19/2-21/3) και πρόσφερε τις πολύτιμες υπηρεσίες της, εθελοντικά όπως πάντα.
- * *Gunhild Stempel* από τη Γερμανία προσφέρει εθελοντικά τις υπηρεσίες της στη Βιβλιοθήκη της Ακαδημίας.
- * *Peter Robinson* αγγλικανός ιερέας από την Αγγλία. Συζητήθηκαν δυνατότητες συνεργασίας στο πρόγραμμα της ΟΑΚ «ΖΩΣΑ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ».
- * Ο πάστορας *Roy Kaufman* με τη σύζυγό του *Loretta*. Είχαν εργασθεί προ ετών στο Κέντρον Αγροτικής Αναπτύξεως.

H Dorle Eisenmann

Νέα στελέχη στην ΟΑΚ

- Από 28. Φεβρουαρίου εργάζεται στην Ακαδημία η *Ιωάννα Μαραγκουδάκη*, Θεολόγος (μέσω του Προγράμματος Απόκτησης Εργασιακής Εμπειρίας (STAGE) του ΟΑΕΔ.
- Από 1. Απριλίου εργάζεται και πάλι στην Ακαδημία η *Ναυσικά Πατεράκη - Γιαννακουδάκη* μαγειρίσσα, που είχε υπηρετήσει και κατά το παρελθόν στην ίδια θέση. Την πρόσληψή της διευκόλυνε ο ΟΑΕΔ.

Πένθη

* Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος Χριστόδουλος (+28. Ιανουαρίου).

ΨΗΦΙΣΜΑ

Τό Διοικητικό Συμβούλιο τής Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας Κρήτης ἐκφράζει πρὸς τὴν Ἱερά Σύνοδο τής Ἐκκλησίας τής Ἑλλάδος θερμά συλλυπητήρια γιά τὴν ἐκδημία τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κυροῦ Χριστοδούλου, ὁ ὁποῖος ἐσφράγισε τὴ ζωὴ τοῦ πληρώματος τής Ἐκκλησίας τής Ἑλλάδος μέ ὅλως ἰδιάζοντα τρόπο.

Τό Συμβούλιο ἀποφασίζει ὁμοφώνως:

1. Νά συνοδεύσει τὴν ἐκφορά του ὁ Πρόεδρος τής Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας Κρήτης Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κισάμου καί Σελίνου κ. Ἀμφιλόχιος.
2. Νά ἀναρτηθοῦν μεσιότητες οἱ σημαίες τοῦ Ἰδρύματος ἐπὶ τετραήμερον.

3. Ἡ προγραμματισμένη τελετὴ τοῦ Ἰδρύματος γιά τὴν ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, συνδιοργανούμενη μέ τό Πολυτεχνεῖο Κρήτης, νά ἀφιερωθεῖ στή μνήμη του.

4. Τό παρὸν Ψήφισμα νά δημοσιευθεῖ στόν Τύπο.

Ἐκ μέρους τῆς Ὁρθόδοξης Ἀκαδημίας Κρήτης, 28. Ἰανουαρίου 2008

Ἐκ μέρους
 τοῦ Προέδρου
 τοῦ Κισάμου καί Σελίνου
 Ἀμφιλόχιος

Ἐκ μέρους
 τοῦ Γεν. Διευθυντῆς

Ἀλέξ. Κ. Παπαδερός

* Μητροπολίτης Σηλυβρίας *Αμιλιανός* (+22. Φεβρουαρίου). Ὁ μακαριστός Ἱεράρχης εἶχε προσφέρει ἐπὶ πολλὰ ἔτη μεγάλες υπηρεσίες στο Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, ευρύτερα στήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, στήν Οἰκουμένη καί στα θεολογικά Γράμματα. Εἶχε συμμετάσχει σε διάφορα συνέδρια τῆς ΟΑΚ.

* *Γ. Μανουσάκης*, Φιλολόγος – Ποιητής (22.1.1933 - 9.2.2008). Ὡς εκπαιδευτικός καί λογοτέχνης μοιράστηκε μέ μικροὺς καί μεγάλους τα πλοῦσια χαρίσματά του. Θα συνεχίσει νά διδάσκει...

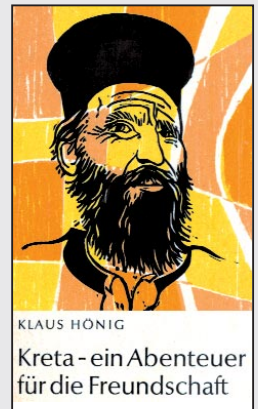

ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

*Ἐρευνῶ μέ περίσκεψη τοὺς ἄγνωστους
 χώρους. Πρέπει πιά νά φιλιώσω μαζί τους.
 Ν' ἀρχίσω ν' ἀποθέτω στίς κόγχες τους
 τά σπέρματα τῆς καινούριας ζωῆς μου.
 Γιώργης Μανουσάκης*

* Πρεσβύτερος *Ονούφριος Παπαδερός*, ὁ σεβαστός καί ἀγαπητός σε ὅλους παπά-Νούφρης, ἐπὶ πολλὰ ἔτη εφημέριος τῆς Ενορίας Λιβαδά Σελίνου (+28-2-2008), ἀκάματος λευϊτης σε καιροὺς χαλαίπους (βλπ. ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ 13/2008, 26).

Το σκίτσο τοῦ παπά *Νούφρη* που ἀναδημοσιεύουμε, προέρχεται ἀπὸ το βιβλίο τοῦ *Klaus Hönig* μέ τίτλο: Κρήτη –μία περιπέτεια γιά τὴ φιλία, Die Brücke, Johannes Kiefel-Verlag, Wuppertal-Barmen, ο.ἰ. [1964]. Ὁ Αρχιτέκτονας *Hönig* καταγράφει μέ γλαφυρότητα καί φιλικὴ διάθεση ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴ διαμονή καί τὴν ἐργασία των δύο κλιμακίων τῆς Aktion Sühnezeichen στήν Κάντανο καί κυρίως στήν Λιβαδά (1963), ὅπου ἔκτισαν ἓνα σπίτι –«σημεῖον ἐξίλασμοῦ» καί συγγνώμης γιά τους θανάτους, τίς δοκιμασίες καί τίς καταστροφές των χωριῶν Κουστογεράκου, Λιβαδά καί Μονῆς στή διάρκεια τῆς γερμανικῆς κατοχῆς. Στό βιβλίο καταγράφονται ἡ φυσικὴ ευγένεια, ἡ καλοσύνη, τὸ χιούμορ, ἡ ανοιχτὴ καρδιά, τὸ ἀνεπιτήδευτο ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα καί ἄλλες ἀρετές τοῦ παπά *Νούφρη*.

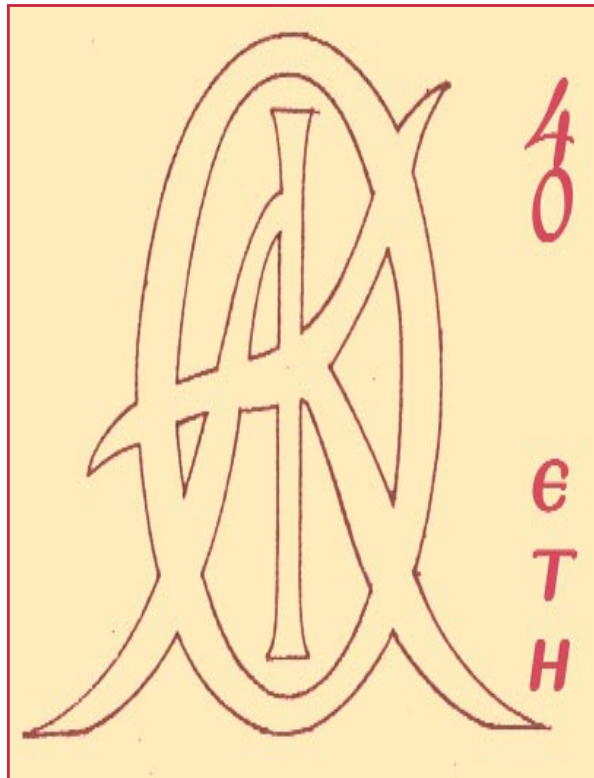
* Καθηγητῆς *Lukas Vischer* (+11. Μαρτίου). Ὁ διακεκριμένος Ἑλβετός θεολόγος πρόσφερε μεγάλες υπηρεσίες στήν Οἰκουμενική Κίνηση καί συνεργάστηκε μαζί μας σε διάφορες διεκκλησιαστικές καί ἐπιστημονικές δραστηριότητες.

* *Αντωνία Παπαγιαννάκη*, μητέρα τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτη Κυδωνίας καί Αποκορώνου *Δαμασκηνοῦ* καί τοῦ Ἡγουμένου τῆς Ι. Μονῆς Αγ. Τριάδος Ακρωτηρίου π. *Αμφιλοχίου*. Ἐκτός ἀπὸ τὴν προσφορά τῶν δυο αὐτῶν παιδιῶν τῆς στήν ἱεροσύνη, διακόνησε ἐπὶ ἔτη πολλὰ τὴν Ἐκκλησία μέ παραδειγματικὴ αὐταπάρνηση (+26. Μαρτίου).

>>> ΑΝΑΖΗΤΟΥΜΕ 19 ΧΟΡΗΓΟΥΣ!

- Ευχαριστούμε τους (δυστυχώς ελάχιστους) φίλους, που καταβάλλουν τακτικά τη συνδρομή τους για τους ΔΙΑΛΟΓΟΥΣ ΚΑΤΑΛΛΑΓΗΣ. Μερικοί αποστέλλουν περισσότερα από τα οφειλόμενα. Τους ευχαριστούμε ιδιαίτερα!
- Ωστόσο, η συνέχιση της έκδοσης και αποστολής του περιοδικού γίνεται ολοένα και πιο προβληματική.
- Ένας καλός φίλος, ο Καθηγητής Κ. Ορφανός (Βερολίνο), έκανε την ακόλουθη πρόταση: Αν βρεθούν **20 ΣΤΑΘΕΡΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ**, που θα δεσμευθούν να προσφέρουν ετησίως 500 € ο καθένας, θα εξασφαλισθεί η συνέχιση της έκδοσης. Ο ίδιος έκανε κιόλας την καλή αρχή. Χρειαζόμαστε ακόμη 19 μμητές του!

Παρακαλούμε και ελπίζουμε!

† Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΙ ΠΑΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ Β΄

Σας εύχαριστώ εκ μέρους καρδίας διά τας συγχαρητηρίους εγγράφους επί τη έκλογη και άναρτήσει ες τόν Αρχιεπισκοπικόν Θρόνον των Αθηνών.

Εύχεσθε υπέρ εμού, όπως ο Δομήτωρ Κύριος ημών Ιησούς Χριστός με ένσυχνη σκέψιν εύθυνοφόρα καθήκοντά μου.

Μετ' εύχών διατίθω
Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

Αθηνών 4/2/2007

Νέος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος

Σε συγχαρητήρια επιστολή τους (7. Φεβρ.) προς τον νέον Αρχιεπίσκοπον Αθηνών και πάσης Ελλάδος Μακαριώτατον Ιερώνυμον ο Πρόεδρος και ο Γεν. Διευθυντής της ΟΑΚ έγγραφαν, μεταξύ άλλων: «Ευχόμεθα πλουσία τήν άρωγή του Άγιου Θεού στό πολύμοχθο έργο Σας. Εύελπιστοϋμε δέ ότι θά διατηρήσετε τό άνέκαθεν ζωηρό ένδιαφέρον Σας γιά τό έργο τής Όρθοδόξου Άκαδημίας Κρήτης και προσβλέπουμε σέ περαιτέρω έποικοδομητική συνεργασία.».

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΟΑΚ 2007

ΕΣΟΔΑ	ΕΞΟΔΑ
Τακτικά: 317.520,72	Τακτικά: 457.652,25
Έκτακτα: 215.574,09	Έκτακτα: 20.315,97
Σύνολο: 533.094,81	Σύνολο: 477.968,22
Πλεόνασμα: 55.126,59	
Ειδικός Λογαριασμός: 1.000.000,00 €.	

← Κατασκευή και προσφορά
του Νηπιαγωγείου Κολυμβαρίου

Στους αναγνώστες
των ΔΙΑΛΟΓΩΝ ΚΑΤΑΛΛΑΓΗΣ
και τους λοιπούς φίλους της ΟΑΚ
εκφράζουμε τις εγκάρδιες
παράκλησεις ευχές μας.

ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΚΑΤΑΛΛΑΓΗΣ

Τριμηνιαίο περιοδικό
ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ
73006 Κολυμπάρι-Χανιά
Τηλ.: 2824022245 - Fax: 2824022060
E-mail: oac@otenet.gr
www.oac.gr
ISSN 1105-7017
Κωδικός: 3532

Εκδότης - Δ/ντής Συντάξεως:
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΕΡΟΣ

Γραφικές Τέχνες ΓΕΩΡΓΑΣΑΚΗΣ Ο.Ε.
Χανιά - Τηλ.: 2821092482

Ετήσια συνδρομή: Εσωτερικού € 10 - Εξωτερικού € 25
Εμβάσματα: ΑΤΕ-Χανιά, Λογαρ. 37704003260-96
Τιμή τεύχους € 2
Γίνονται δεκτές προαιρετικές εισφορές

Για τα μη ενυπόγραφα κείμενα
την ευθύνη έχει ο Διευθυντής Συντάξεως